

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Piața Unirii No. 3.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament:
Exemplarul 5 Lei
Pe un an 200 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 3143/1931.

Concurs la parohii.

Pentru complenirea parohiilor vacante *Beznea, Șaurieu, Topa de Criș, Salonta și Vad* din protopopiatul central, *Pocola și Vălan* din protopopiatul Beiușului, *Fegernic și Păulești* din protopopiatul Marghitei, *Păjal și Păjdușa* din protopopiatul Tășnadului și *Seredeu* din protopopiatul Zălăului, publicăm concurs cu termenul de 15 Octombrie 1931.

La parochiile de mai sus, afară de *Salonta și Vad* care se curentează pentru prima dată, vor putea petiona și preoți cu serviciu mai puțin de 5 ani.

Oradea, la 9 Septembrie 1931.

PARTEA NEOFICIALĂ

Salariile clerului.

Jalea s'a coborât peste întreg clerul biserici noastre. Guvernul domnului Iorga (în care, să nu uităm, ministru de finanțe și creierul întregului guvern este Dl C. Argetoianu marele măiestru al logei francmasonice din România, iar secretar general la presidenție dl Pangal, secretarul aceleia), neținându-se de cele votate în ultima sesiune parlamentară, că adică pentru îndreptarea dublei curbe cu care erau lovite salariile clerului, să se deschidă un credit extraordinar de 79 milioane, — a trimis acum recent instrucțiunile pentru întocmirea nouilor State cu începere dela 1 Iulie, instrucțiuni cari învâluie clerul într'o adevărată jale, iar pentru biserica noastră unifică constituiesc o adâncă jignire și nemeritată nedreptate. În înțelesul acestor instrucțiuni clerul va primi salariul luat în bugetul anulul 1931, adică, în raport cu cel din 1930, scăzut cu 21% (la noi uniți, la ortodocși cu 12%), iar acestui salariu i se mai aplică curba generală de sacrificiu (gradat, conform mărimii salariului); astfel, că reducerea asupra salariilor, în raport cu anul trecut, la noi uniții variază dela 31 până la 43%.

Dar ce e mai mult: aceasta reducere se aplică dela 1 Ian. 1931, va să zică, ceea ce în semestrul I

(Ian—Iun) am primit mai mult, se va reținea lunar din salariile semestrului II (Iulie—Decembrie)! Iși poate închipui oricine ce dezastru și perturbație va pricinui această bombă în socotelile preoților năcăjiți cari, în așteptarea salariului votat și asigurat de guvern, au contractat împrumuturi peste împrumuturi și acum plătească-le de au de unde.

Cu aceasta ne-am împacă: dacă țara are numai decât nevoie de jertfa noastră, suntem gata să o aducem. Dar ceea ce nu se poate admite într'o țară de drept e, să se facă deosebire la salariu între funcționarii de aceeași categorie, cum e între preoți și alți funcționari ai Statului cari aveau în 1830 salariu egal cu ei, și chiar slujbașilor diferitelor culte să li se măsoarea cu două și mai multe măsuri. Afară de aceea este profund jignitor pentru biserica noastră ca preoții ei să nu fie plătiți cași preoții celeilalte confesiuni românești Preoții confesiunii noastre române unite n'au îndurat și îndură aceeași mizerie ca și preoții ortodocși? Că biserica noastră n'a avut de redus paralisieri și cântăreți și alte slujbe de cari în vreme de criză se poate lipsi o biserică, ce este ea de vină? Cu aceasta slăvitul guvern în loc ca să-și câștige încrederea mulțimii clerului și-o pierde și câtă a mai avut, căci clerul începe a se convinge, că dela acest Guvern nu mai poate aștepta vre-un bine, ci numai neîndreptățire, mai ales a bisericii noastre, dând înaltul guvern vlădită dovadă că pentru unii vrea să fie mumă, iar pentru alții ciură. Nu se poate admite să rețină salariul bugetar al clerului șapte luni de zile (din Martie), când pe militari, magistrați și profesori i-ai plătit la termen și-atunci în Octombrie să vii cu instrucțiuni, că le vei plăti un salariu schingiuit dela 31 la 43%. Cine va plăti și când datoriile ce le-au făcut preoții în vederea salariului promis și votat? Intr'adevăr este o situație de disperat și o nedreptate ce nu va putea rămânea nereparată, deși On. Guvern nu o promite nici cu un cuvânt. Nu se poate admite că pe baza unor pretinse închipuiri, că membrii clerului mai au de unde trăi, căci primesc dela enoriași, clerul să fie altfel maltratată. Să poștească oricine să ancheteze la fața locului și să vadă ce venite locale au preoții

și ce capătă ei dela enoriași, când aceștia nici ștoalele (epitrahilului) strict legal nu le-au plătit preoților de luni și ani pentru serviciile făcute. Clerul s'ar fi supus bucuros curbei generale de sacrificiu; dar că el se aducă dublă jertfă, nu o înțelege de ce, atunci când între înalții funcționari ai Guvernului sunt și azi cu câte 3—4 salarii. Dacă se cere jertfă, s'o purtăm cu toții în măsură egală, fiecare după a lui putere.

Verax.

Consistorul plenar din 10 Sept. c.

Joi în 10 Sept. c. a avut loc, la palatul episcopiei noastre, în sala cea mare a bibliotecii, ședința consistorului plenar, la care au luat parte, afară de asesorii locali, și protopopii districtuali, fiind la ordinea zilei, pelângă primirea noilor clerici pentru seminar, și discutarea noilor Statute ale fondului de pensii pentru preoți și viduo-orfanal. Protopopii districtuali, au fost în număr, afară de Rvs R. Buzilla al Jerului reținut prin concediu de boală.

Ședința se începe cu cântarea Impărate ceresc după care Exc. Sa Episcopul diecezan, salutând pe membrii prezenți, face un expozeu asupra celor constatate cu prilejul vizitațiilor canonice înopinate ce le-a întreprins în luna August c. I. P. S. Sa atrage atențiune Rvsimilor protopopi ca de-acum înainte să insiste cu mai multă stăruință asupra curățeniei și a ordinii din sfântul lăcaș și mai ales asupra celei din altar, tronul eucharisticului Isus, apoi asupra obligativității grave a clerului de-a săvârși, chiar și la fară, toate funcțiunile sacre în reverență. — Exc. Sa mai insistă, în această grea criză economică, și asupra solitudinii ce trebuie s'o aibă Ven. Cler averilor bisericilor noastre rurale, cari, în multe cazuri, au numerar plasat în locuri (bănci și particulari) nesigure, pe urma insolabilității cărora bisericile se aleg cu mari pagube; de aceea Exc. Sa Episcopul admoniază preoțimea să pună în siguranță averile în bani ale bisericilor, căci pentru pierderile ce le vor suferi bisericile, pelângă curatorat, vor fi făcuți responsabili materialicește și purtătorii oficiilor parohiale. Cel mai sigur mod de plasare a acestor averi mobile este a-le subscrie acțiuni ori a le depune la Banca diecezană „Unirea“ înființată anume pentru un mai bun randament al averilor bisericicești mobile din Dieceză.

După aceasta se trece la citirea raportului despre activitatea Seminarului teologic, din care se vede că starea Seminarului atât sub raport moral, cât și al studiilor și sanitar, a fost excelentă și pe deplin mulțumitoare. Numai din punct de vedere financiar s'a încheiat gestiunea cu un considerabil deficit — din cauza suprimării în cursul anului școlar din bugetul Statului cu mai bine de $\frac{2}{3}$ a sumei alocate pentru întreținerea clericilor. De aceea pentru eliminarea acestui de-

ficit și pentru a putea face față cheltuielilor de întreținere a clericilor în anul școlar viitor, Consistorul, cu mult regret, dar n'a aflat altă modalitate decât aceea a impunerii fiecărui cleric (și a celor vechi) cu o taxă anuală de 3000 (treimii) Lei. — Au fost apoi primiți pentru anul I din 21° concurenți următorii 10 clerici: Boșca Adrian (din Carei), Chirvaiu Iosif (Carei), Crețu Ioan (Borod), Domșa Teodor (Mescreac), Hirțe Iuliu (Vintire), Mureșan Augustin (Sanislău), Pordea Pavel (Ip), Puie Nicolae (B. Soncoiș), Ștoacă Gheorghe (Dindești) și Leluțiu Ioan (Olteț), — toți cu bacalaureat. S'au primit numai 10 din cauza lipsei de parohii vacante.

După aceasta s'a luat în discuție noul proiect de Statute a fondului diecezan de pensii și viduo-orfanal, pregătit de către o comisiune compusă din 3 membrii ai Consistorului (Rvs Gheorghe Maior, Mon Alex. Mihujiu și Mon Vasile Barbul). Proiectul a fost primit în general și pe articole, cu mai multe modificări de stilizare.

La baza noului proiect stă următorul principiu: Reținerile la fondul de pensii se fac totdeauna după salariul primit dela Stat; tot după acel salariu se măsoară și penzia primită de preoți, și anume: Se rețin totdeauna 10% după întreg salariul primit dela Stat. Un preot pensionar primește 75% din salariul ce-l primește în acel an un preot de categoria lui în ani de serviciu; văduva de preot va primi 50% din pensia cuvenită unui preot de categoria soțului ei decedat; orfanii de tată vor primi 25% din pensia cuvenită mamei, iar orfanii de ambii părinți: primul pensia egală cu a unei văduve, ceilalți ca un orfan de tată. Ajutoarele văduvelor și a orfanilor se înțeleg pentru văduve până la măritiș pentru orfani până la majorat.

Cum se vede, dară, atât colizațiile cât și suma pensiilor și ajutoarelor sunt în funcțiune de salariul primit dela Stat; cu acela cresc ori scad. — Timpul va dovedi, dacă această bază a fost norocos aleasă, ori ba.

În ce privește colizațiile, Statutul intră în vigoare dela 1 Iulie 1931, iar cât privește pensia și ajutoarele în forma expusă mai sus el intră în vigoare numai pentru cei pensionați dela 1 Ianuarie 1931, pecând cei pensionați până la 31 Decembrie 1930 și văduvele și orfanii celor morți înainte de această dată, vor primi: preoții pensionari 50% din salariul cuvenit unui preot de categoria lor iar văduvele și orfanii după aceeași cheie ca și cei ajunși la drepturi în 1931, având însă de bază pensia cuvenită acestor din urmă.

Pentru regularea situației profesorilor de teologie și a protopopilor, și ei membri ai fondului și într'o situație specială, s'a emis aceeași comisiune întregită cu profesorii de teologie Fr. Hubic și Dr. L. Tăutu, ca să prezinte o propunere concretă Ven.-lui Consistor.

Statutul mai prevede o contribuție ocazională la fondul de pensii a următorilor: Episcopul diecezan la

întronizare 50.000 Lei; apoi (alții) la promovare întru arhieru 10.000 Lei; la instalare de canonic 5000 Lei; la numire de canonic onorar, arhidiacon, protopop districtual, protopop onorar, câte 1000 Lei; la instalare de paroh 500 Lei; la strămutare în alt beneficiu la cerere proprie 500: Lei.

Taxele matrimoniale ale clericilor diecezani se statoresc astfel: Clericii cari se vor căsători cu fete de mireni catolici vor plăti fondului: 10.000 Lei; cu fete acatolice: 20.000 Lei; cu fete de preoți cari nu sunt membrii ai fondului: 5000 Lei; cei ce se căsătoresc cu fete de preoțimembrii ai fondului sunt scutiți de taxă matrimonială. — Preoții șterși din cler își pierd orice drept la fondul de pensie. *P. Dr. T.*

Consacrarea bisericii din Săcueni

Duminecă în 13 Sept. c. s'a săvârșit actul consacrării noii biserici gr. cat. din comuna Săcueni (jud. Bihor), centru de plasă și cândva vestit centru unguresc (Székelyhid). Felul cum a luat ființă acest focar de o nouă viață românească și creștinească în această regiune înfelenită a frontierei de Vest, ne arată luminos, ce pot face Românii de bunăînțelegere, dacă nu-i conturbă nici o deosebire confesională ori politică. Așa ar trebui să lucreze Românii de pretutindeni, în bunăînțelegere și armonie, mai ales cei împreșiași printre streini, cum au lucrat Românii intelectuali din Săcueni, sub inimoasa și înțeleapta conducere a primpretorului de acolo, Cornel Chiș, care cu tactul și manierele sale preventivoare a știut însufleși pe toți pentru realizarea unui așa frumos ideal românesc și creștinesc. — Dăm în cele ce urmează un scurt istoric al înființării parohiei și a bisericii din Săcueni.

Istoricul Bisericii Române Unite din Săcueni.

După războiul mondial, când această regiune a devenit parte integrantă a României Mari și după ce în comuna Săcueni s-au așezat mai mulți români în diferite slujbe de stat, s'a simțit tot mai mult lipsa unei biserici.

În anul 1923 la ordinul Veneratului Ordinariat diecezan s'a făcut conscrierea românilor uniți, și găsindu-se un număr considerabil de credincioși, I. P. S. S. Episcopul dr. Valeriu Traian Frențiu a înființat în mod provizoriu parohia-filie română unită din Săcueni. Preot a fost numit Gheorghe Cavași din Șilindru, iar după demisia acestuia, în anul 1924, a fost numit Păr. Ioan Chereji Crișan. Primcurator a fost numit dr. Quintiliu Viciu, primpretorul plasei, iar cantor era Gheorghe Erdei directorul școlii de stat. Serviciile divine au fost celebrate de 2—3 ori pe lună în capela romano-catolică din orașul de sus.

În anul 1925 Biserica a fost împroprietărită în hotarul comunei Diosig cu 10 jug. pământ sesiune bisericască și 30 jug. sesiune parohială.

În luna Maiu 1930 primpretorul Cornel Chiș, judecătorul Ioan D. Pop, notarul Petru Frențiu și Vasile Kövari șeful oficiului P. T. T. din Săcueni, au pornit o puternică acțiune pentru înființarea unei parohii independente și pentru edificarea unei Biserici. În acest scop obținând aprobarea și binecuvântarea I. P. S. S. Episcopului dr. Valeriu Traian Frențiu din Oradea, în

ziua de 25 Mai 1930 în adunarea generală parohială de constituire s'a ales reprezentanța Bisericii compusă din:

1. Primcurator: Cornel Chiș primpretor, 2. Vasile Kövari curator contr., 3. Curatori: Petru Frențiu notar, 4. Vasile Albu, 5. Teodor Abrudan, 6. Lazar Câmpianu controlor fiscal.

Sa ales comitetul de construcție compus din:

Președinte de onoare: Dr. Quintiliu Viciu senator de Bihor, președinte: Cornel Chiș primpretorul plasei Săcueni; Membrii: Ioan D. Pop, Petru Frențiu, Lazar Câmpianu, Vasile Kövari, Ioan Cipău.

Cantorul Bisericii a fost Gheorghe Erdei.

Imediat după adunarea de constituire sa procedat la adunarea fondurilor necesare construcției, lansându-se aproape 100 apeluri pentru contribuțiuni benevole în scopul edificării.

În anul 1930 parohia independentă Săcueni a fost recunoscută de către Ministerul Cultelor, după ce făcându-se un nou recensământ al credincioșilor s'a constatat că în comuna Săcueni se găsesc peste 300 suflete române unite, iar cu credincioșii aflători în comunele Cherechiu, Târgușor, Olosig, Cubulcut, Sânicolaul de Munte și Cădea, în jurul parohiei din Săcueni se află 640 suflete (282 familii).

La cererea curatoratului Biserica romano-catolică din loc în ziua de 26 Maiu prin contract de donațiune a dăruit Bisericii române Capela aflătoare atunci în locul Bisericii actuale, iar prin hotărârea No. 25 din 30 Mai 1930 Comisia Interimară a comunei Săcueni, tot la cererea curatoratului, a cedat Bisericii române unite în uzufruct cu drept de clădire și în mod gratuit, pe timp de 30 ani și cu drept de intabulare: terenul din jurul bisericii în întindere de 561 st. p.

În ședința Comitetului de construcție ținută la 25 August 1930, sa efectuat darea în întreprindere prin licitație a edificării Bisericii conform planului înlocuit de dl. inginer arhitect A. Sallerbeck. Întreprinderea s'a adjudecat antreprenorului Alexa Gönczy, care a fost cel mai ieftin.

Edificarea s'a început la 1 Sept. și zidul a fost terminat pe ziua de 16 Decembrie 1930, când s'a binecuvântat prin M. On. Domn Patachi Iosif protopopul tractului.

În ziua de 17 Noiembrie 1930 s'a dat în întreprindere construirea Iconostasului, antreprenorului Végh Emeric din Diosig. Iconostasul construit conform planului arhitect A. Sallerbeck a fost terminat în luna Februarie 1931.

În cursul lunii Februarie 1931, s'a construit în regie proprie mobilierul Bisericii, băncile, dulapul etc., s'a executat vopsirea mobilierului, s'a construit gardul Bisericii și s'a format parcul din jur. În luna Maiu 1931 s'a executat pictarea interiorului Bisericii de către profesorul Vasile Kovács din Oradea, zugrăvirea interiorului de către Teodor Ronai din Săcueni și pictarea Iconostasului de către pictorul Vladimir Leon din Basarabia.

În baza aprobării I. P. S. S. în ziua de 3 Aprilie 1931 curatoratul a cumpărat casa parohială în valoare de 345.776 Lei, care preț a fost achitat de către I. P. S. S. dr. Valeriu Traian Frențiu Episcopul Orăzei, prin care fapt a cauzat o nespășă bucurie și entuziasm credincioșilor din comuna Săcueni și în special membrilor curatoratului.

În ziua de 26 Aprilie 1931 a fost introdus în funcțiune parohul stabil în persoana D-lui Teodor Bohățiel protopop on.

Sfințirea.

Exc. Sa, episcopul Dr. Valeriu Traian Frențiu, care a sprijinit efectiv, material și moral, acțiunea această românească dela frontieră, a descins la săvârșirea solemnului act al consacrării noii biserici Sâmbălă d. m. în 12 I. c. însoțit de canonicul Petru Tămbăian, primnotarul consistorial Vasile Barbul, profe-

sozii de teologie Dr. Aloislu Ludovic Tăutu și Mihai Sălăgean și pr. Nicolae Bretan. La gară Exc. Sa a fost întâmpinat de autoritățile locale și de o mare mulțime de credincioși. — Apariția vlădicăi român pe pământul multă vreme unguresc al Săcuenilor a produs vie impresie asupra românilor și a minoritarilor. Ex. Sa episcopul cu suita sa au tras de-a dreptul la biserică, unde s'a săvârșit înlăia parte a serviciului consacării.

Duminecă în 13, mulțime mare așteptă solemnul act al consacării în cadrele liturghiei pontificale. Lume multă din loc și jur, îndeosebi toți notarii din plasă chemați anume prin ordinul d-lui prefect Ghika, — care încă era să fie prezent la însemnatul act al sfințirii pentru Românii din aceste părți, dar din cauza unei regretabile și desigur neintenționate scăpări de tren, nu s'a prezentat, deși eră așteptat după protocol, — s'au adunat la memorabila așezare și consacrare a frumosului lăcaș de închinăciune românească. Biserița, mică, dar drăguță ca un giuvaer, pictată și zugrăvită migălos, după nemijlocitele îndrumări ale membrilor intelectuali ale curatului și împodobită cu toate cele de lipsă pentru cult cu un gust excelent de către gingașele mâini ale doamnelor din loc, n'a încăput lumea nici pe jumătate. A fost impresionată aducerea și conducerea arhierului dela casa parohială la și dela biserică în procesiune solemnă în fruntea căreia mergeau în costum național copii (băieții și fetițele) de școală ai intelectualilor români din Săcueni.

După Liturghie s'au ținut recepțiile la casa parohială unde reprezentanții cultelor și ai autorităților au ținut reușite cuvântări. Biserica ortodoxă a fost condusă de păr. Șiora din Diosig.

În presară găzduirea oaspeților s'a făcut la frumoasa și primitoarea casă a Păr. paroh local Teodor Bohățiel, protopop on., iar prânzul (banchetul) s'a dat în restaurantul „Băi“, prezentându-se la acesta aproape 200 persoane.

Tot cu acest prilej președintele „Astrei“ din Bihor d-l Teodor Neș, directorul liceului „Em. Gojdu“ din Oradea, împreună cu intelectualii din loc, au pus temelie unui despărțământ al Astrei în Săcueni și jur.

Exc. Sa împreună cu suita, d. m. la orele 5,17 s'a reîtors la reședință, mulțumit și satisfăcut că a putut dură aici la frontieră un așezământ românesc cultural și religios, Repetăm: ce poate face râvna și armonia românilor și a factorilor de conducere! D-zeu să răsplătească pe cei ce-au muncit pentru mărirea lui și întărirea neamului.

P. T.

Cartea Preasfințitului Visarion al Hotinului.

Preasfinția Sa, episcopul ortodox al Hotinului, Visarion (numele marelui episcop al Niceei care a făcut unirea dela Florența!) a lansat zilele acestea o carte, care a umplut lumea de stupeoare.¹⁾ Știam că

¹⁾ Visarion, episcop de Hotin: *Glas în pustie*. I. (Imbunătățiri bisericesti întârziate). — Chișinău, Tip. Eparhială „Cartea Românească“ 1931. — 80—170 pagini. Prețul?

situația bisericii ortodoxe române nu este de tot înfloritoare, dar Preasfințitul Puiu ni-o prezintă de totului desperată și plină de jale. În această biserică nimica nu se poate face, zice Preasfințitul Visarion, fiind organismul ei central (patriarhul și Sf. Sinod) anchilozat și nesimțitor pentru orice inițiativă și reformă bună. Sumedenie de propuneri, sugestii, stăruinși au rămas sterpe și neluate în seamă de către autoritatea centrală bisericească chemată a desvolta biserica și-a remedia nevoile din sânul ei.

Recunoaștem că P. S. Puiu este om cu multe vederi bune, multilateral. Are păreri și propuneri potrivite cu privire la problemele ce interesează biserica ortodoxă română: cu privire la reorganizarea ei pe baze mai canonice; la formarea clerului mirean și monahal, cu privire la reorganizarea învățământului teologic, la muzica, pictura și arhitectura bisericească, la rolul și reprezentarea bisericii ort. române în străinătate, cu privire la uniforma clerului șcl., dar tot atunci constatăm temperamentul neastâmpărat și impulsiv al Preasfințitului, cum se reliefează din felul de expunere a celor cuprinse în aceasta carte. P. S. Puiu pare a fi om cu mult spirit de inițiativă și mare e Dumnezeu, dacă în dosul acestor explozii de nemulțumire și potop de acuze nu se ascunde un nesăbuit dor de-a ajunge la cea mai înaltă treaptă în biserica ortodoxă română. Căci raționamentul e foarte simplu: patriarhul, sinodul sunt neputincioși; n'au simț pentru problemele mari ce trebuiesc realizate urgent pentru binele bisericii ortodoxe, preasfinția sa însă a arătat limpede în repeșite rânduri, cari sunt acele probleme și cari sunt mijloacele de realizare; deci cine ar fi persoana potrivită la locul înalt, de răspundere, care prezintă garanția cea mai desăvârșită a prosperării bisericii ortodoxe? Răspunsul se dă dela sine.

Ceeace ne impresionează mai penibil e, că preasfinția sa în pornirile sale de ambiție în suișul spre rangul de patriarh, folosește de sperietoare și biserica Blajului. De fapt la p. 144 a broșurei p. s. sa, în zelul neștrâns de-a arăta primejdiile ce amenință ortodoxia română, amintește Sfântului Sinod și aceea, că uniții au dobândit în capitală un teren pentru a zidi o catedrală și de aceea „Roma amenință Bizanțul“, ori, ceeace e tot atât: Blajul biruiește Bucureștii. — Într'adevăr, așa nu poate grăi, decât unul mistuit de o înfocată dorință de a ajunge la o țintă și pentru a cărei realizare e în stare a folosi orice.

Pentru a arăta cititorilor noștri până unde poate ajunge actul de indisciplină în sânul unei biserici „autocefale“, orgolioasă de-a putea merge și pe picioare proprii, reproducem aci ceeace scrie preasfințitul Visarion despre cei doi factori principali de conducere ai bisericii ortodoxe române.

Patriarhul.

(Portret).

»Un ierarh, care nu posedă cultura trebuitoare, dobândită într'o școală teologică superioară, nici ulte-

rior prin auto-cultivare. Sumara pregătire din așa numite instituite și academii din Ardeal, sunt încă departe de a da clerului, cultura și educația trebuitoare în măsură cuvenită; iar pregătirea culturală ce posedă, este profană și în cel mai mirean duh. Deaceia, toată viața patriarhului Miron nu se remarcă prin acte teologice nici personale, nici administrative, ci printr-o complectă mirenție, — deci tocmai opusul a ceiace trebuie unui ierarh și îndeosebi unui cărmuitor de biserică.

Din această lipsă fundamentală se pot urmări și constata toate lipsele sale derivante: Nu cunoaște starea de lucruri din Biserica noastră, nici pe cea a eparhiilor, nici trebuințele acestora, nici înțelege activitatea ce s'ar desfășura în acelea. Din cadrul îngust al pretinselor rândueli șaguniene și a deprinderii numai cu acelea, nu poate ieși, rămânând desorientat, ca mai toți ierarhii ardeleni.

Deaceia, în pufnele legiuri începute, mai mult silit și din colaborarea altora, nu a putut da Bisericii dela unire încoace, nici-o rânduală deplină, canonică și potrivită nevoilor așa de mari din Biserica noastră.

Spirit regionalist, dovedit cu prisosință atât în alcătuirea legii zisă de organizare bisericească din 1925, care este o întindere a slabei și nepotrivatei rândueli din biserică ardeleană asupra celorlalte provincii reunite la biserică mamă, cum și prin alegerile ierarhilor făcute dela suirea sa pe tronul primațial până astăzi, lăsând provinciilor ierarhi locali, ceiace este o gravă lipsă de tact, pentrucă prin aceasta s-au menținut stări de lucruri locale învechite și netrebuitoare, și s'a întârziat unificarea administrativă, care se putea face mai lesne printr-o alegere încrucișată cu ierarhi meritoși din celelalte puncte ale țării, și printr-o lege alcătuită pe temeiurile canonice ale întregii Biserici ortodoxe.

Spirit totalmente lipsit de maturitate politică, el nu a putut cu nimic ajuta Bisericii, nici stând doisprezece ani în fruntea ei, bucurându-se de încrederea tuturor partidelor politice ale țării noastre, nici fiind trei ani în negândita situație excepțională de Regent. Dimpotrivă, din cauza nepregătirei sale teologice a cauzat Bisericii și clerului pagube și morale și materiale, sbuciumul provocat din chestiunea calendarului îndreptat și întârzieri ca reorganizarea învățământului teologic, care putea fi de mult terminată.

Cu totul străin de viața, în cadrul căreia trebuie să viețuiască ierarhii Bisericii, și de stările de lucruri din jurul altor patriarhate, nu are nimic organizat în jurul tronului patriarhal, nici al casei sale personale. Un mirenism comun îl prezintă în neplăcuta umbră a vlădicilor lumareși, care au fost totdeauna scoborătorii prestigiului vieții monahale și a celei ierarhice, oriunde s-au găsit.

S'a dovedit lipsit de orizonturi largi pentru biserică și de un program de activitate, precum în vremea episcopatului său în Ardeal, așa mai ales acum, în culmea de conducere a unei biserici, dela care întreaga ortodoxie așteaptă atât de vastă și variată activitate, dar în care a fost ridicat nu pentru merite canonice, ci pentru considerații politice; în schimb, s-a văzut a fi: arghirofil, stăpânit de nepotism și desorientat.

Indărătnic în a primi sfaturi, întârzielnic a sprijini acțiuni bune, încrezut și refractar, el a întârziat dezvoltarea bisericii române, marcându-i întâiul patriarhat printr-o conducere ardeleană stearpă, deși a trăit plin

de noroc prin împrejurări și situații prielnice unei activități, care, dacă era rodnică, ar fi rămas epocală.

Ce este Sfântul Sinod.

... Precum starea ruinată a bisericii Antim (localul de adunare a Sf.-lui Sinod, N. R.), denotă nesimțire, așa interiorul trist și sărac al salei de ședințe arată o încăpere ce răsună numai de vorbărie deșartă, de hotărâri sterpe și de vreme trecută fără roade pentru viața și înstituțiile bisericii ortodoxe române. Cruda realitate este tocmai așa. Sinodul se adună fără un program de lucru și ia hotărâri ce nu se mai împlinesc, amânând pururea chestiunile însemnate, — fiind alcătuit din oameni fără pregătire specială, fără programe de acțiune și fără a face dări de seamă cuiva.

Odinioară, cu alcătuirea sinodală de atunci, tot din sala aceasta porniau rândueli și hotărâri bune, oglindite suficient în debaterile, care fiind stenografate, redădeau și sforăeli cu sforțări retorice ca ale mitropoliților Conon și Pimen, dar și raționamente sentențioase ca ale mitropolitului Atanasie Mironescu. Iar fiind tipărite, se dădea posibilitatea clerului, să știe ce se face în acest înalt for bisericesc și se pune prin asemenea publicare o legătură între Sinod și clerul întregii țări. Și aveau loc pe atuncea câte două sesiuni pe an. Astăzi, din dorința patriarhului Miron, debaterile nu se mai stenografiază, biroul alcătuiește sumarele pentru ședințe într'un fel, și pentru arhivă cu modificările voite, iar clerul nu cunoaște nimic din chestiunile pisălogite, decât doar din nebuloasele comunicări date reporterilor de către birou spre a fi publicate în ziarele politice.

Deaceia, nu e de mirare, dacă activitatea acestui for este astăzi mult criticată, de vină însă este nu numai alcătuirea lui prezentă, ci îndeosebi conducătorul, care par'că înadins îi îndepărtează sesiunile una de alta, și mai ales întârzie dezbaterile a o mulțime de chestiuni, ce de ani de zile au rămas nerezolvate, întârziind dezvoltarea Bisericii, ca și când ar fi el însuș francmason, sau de altă confesiune.

* * *

Din cine e alcătuit Sinodul ?... Dintr'un vechiu mitropolit, ce pisălogește sforăitor fraze răsuflute pline de ignoranță, precum o veche flașnetă redă fals cântece învechite și nesuferite (Pimen al Moldovei N. R.); un alt mitropolit giovine, anchilozat de mândrie, încrezut și înfumurat, element care a întârziat o serie de lucruri bune în biserică aceasta, precum a fost legea unificării, a reorganizării școalelor teologice, și altele, (I. P. S. Bălan dela Sibiu, N. R.) și din alți doi mitropoliți, niște bieți incolori și de niciun soi de picopseală, două zero, fără darul aritmetic de a adăoga ceva valorii sinodale. (I. P. S. Cotlarciuc al Bucovinei și I. P. Gurie al Basarabiei, N. R.).

Vine, apoi, un mozaic ciudat de episcopi, dintre care unii aproape octogenari, deci obosiți și numai pretențioși, aleși pentru un trecut mai mult politic decât bisericesc, apoi, un grup de câțiva figuranți, printre care se sbat doi inși, cari ar dori ceva, dar rămân neascultați, și tot așa câțiva arhieriei, care prin nimic deosebit nu au marcat până acum vre-o nădejde pentru viitor.

Peste toți aceștia e patriarhul; lipsit de energie, de voință și de spirit organizator, lipsit și de organizarea sinodală permanentă pe care nu o vrea (vom

arăta în curând din care motive), și care nu poate da acestui Sinod nici viață, nici puterea trebuitoare, și deci, nici autoritatea cerută.

În asemenea condițiuni, cu drept cuvânt, clerul conștient se întreabă, care este rostul acestui înalt for, ce nu este în stare să determine, nici reorganizarea bisericii, nici ridicarea prestigiului clerului, nici activitatea rodnică atât de mult așteptată în zilele noastre, dela cler; prin legiuri înțelepte și radieri culturale mult trebuitoare.»

Într'adevăr îi mulțumim P. S. Puiu pentru aceste destăinuri și dacă așa stau lucrurile în biserica ortodoxă română, atunci noi suntem bine acolo unde suntem și nimic nu ne poate atrage spre această biserică, decât doar dorința de-a o regenera prin sfânta Unire și-a o scoate din jalnica ei stare de azi. Căci să nu se uite vorba Scripturii „*Puțin cheag multă frământătură dospește*“.

P. T.

Aplanarea conflictului dintre Sf. Scaun și Guvernul fascist

cu privire la Acțiunea Catholică Italiană.

Se știe, că între guvernul italian al „Ducelui“ Mussolini și între Sf. Scaun a izbucnit un vehement și penibil conflict — abia la doi ani după eliminarea „chestiunii romane“ prin crearea „Statului Vatican“ — din cauza Acțiunii Catolice Italiene și mai ales a Cercurilor Tinerimii Cat. Italiene, în cari Guvernul credea, că de oamenii vechiului regim se face acțiune subversivă îndreptată la subminarea și, odată, la răsturnarea regimului fascist. S'au închis localurile Tinerimii Cat. It., s'au zdrobit mobiliere, s'au spart geamuri, au fost huiduiți, bătuți, chiar maltratați membrii ai Acțiunii Cat., au fost sechestrate registrele asociațiunii, papa a protestat printr'o enciclopică lansată în limba italiană și raporturile dintre cele două puteri suverane au ajuns extrem de încordate. — Spiritele s'au potolit apoi și vremea, marele medic și deslegător de probleme, a introdus călmul necesar pentru antamarea unor tratative, cari azi, slavă Domnului, au dus la un rezultat mulțumitor pentru ambele părți, după cum înșeși declară. Iată textul celor trei puncte ale acordului, publicat în No. 204 (din 3 Sept. c.) al semioficiosului Vatican „*Osservatore Romano*“ :

1. „*Acțiunea Catholică Italiană este esențialmente diecezană și e indirectă atârnare de episcopi, cari aleg pe conducătorii ei bisericești și mireni. Nu vor putea fi aleși conducători ai A. C. persoane cari au aparținut partidelor politice adversare Regimului (fascist). Conform scopurilor ei de ordin religios și supranatural A. C. nu se ocupă de loc de politică și în formele ei externe de organizare se abține dela tot ce e propriu și tradițional partidelor politice. Drapelul Asociațiunilor locale ale A. C. va fi cel național.*

2. *Acțiunea Catholică nu are în programul ei constituirea de asociațiuni profesionale și sindicate de meserie; deci nu-și propune scopuri de ordin sindical. Secțiunile ei interne profesionale actualmente în ființă, și contemplate de legea din 3 Aprilile 1926, ființează cu scopuri exclusiv spirituale și religioase și își propun, afară de acelea, să contribuie la aceea, ca sindicatul, juridic constituit, să corespundă tot mai bine principiilor de colaborare între clase și scopurilor sociale și naționale, pe cari, în țară catolică, Statul, prin actuala așezare, își propune să le ojunge.*

3. *Cercurile Tinerimii, constitutive ale Acțiunii Catolice, se vor numi „Asociațiunea Tinerilor pentru Acțiunea Catholică“ (Associazione Giovanili di Azione Cattolica). Numitele asociațiuni vor putea avea cărți de membru și insignii strict corespunzătoare scopului lor religios, iar diferitele asociațiuni nu vor avea alt drapelafară de cel național și de steagurile lorreligioase. Asociațiunile locale se vor abține de-a desvolta vre-o activitate de caracter athletic și sportiv, mărginindu-se numai la întruniri de caracter recreator (distractiv) și educativ cu scop religios“.*

Acesta este textul acordului intervenit. „*Observatorul Roman*“ publicându-l adaugă: „*Avem marea mângâiere de-a publică acordul înfăptuit, care va produce bucurie în toți catolicii din lume și care, având în vedere declarata îndestulire și a unei și a aliet părți, trebuie să nască încrederea că nu se vor mai repeta motivele de durere pentru inima de părinte a Sanctității Sale. Nu e nevoie să adăogăm, că în urma acordului realizat vine restabilită compatibilitatea de-a fi membru al Acțiunii Catolice Italiene și al Partidului Național Fascist“.* — Iar Directoriul Partidului în aceeași zi a trimis lui Mussolini următoarea telegramă: „*Directoriul P. N. F. convocat de urgență la palatul Littorio, primește cu adâncă îndestulire acordul încheiat între Sfântul Scaun și Statul Italian privind Acțiunea Catholică; exprimă Ducelui devotata sa recunoștință și promite de-a aplica pactul cu perfectă lealitate și cu suflet de fasciști și de crezători“.*

Iar celor ce vorbeau de capitulare din partea Sfântului Scaun „*Oss. Rom.*“ din 7—8 Sept. c. le răspunde: Nu numai în Encilica despre Acțiunea Catholică, dar de nenumărate ori, încă și înainte de aceea, Sfântul Părinte s'a declarat așa de lîmpede și adeseori așa de solemn asupra aceea ce El, supremul judecător competent, declară de drepturi de ale Sfântului Scaun: și a deunfat atât de constant și riguros tot ce se afirma și se făcea ori se alenta împotriva acelor drepturi și cu osebite asupra educării creștine a tinerimii și a Acțiunii Catolice, încât e de totul absurd, că Papa . . . să se fi lăsat înduplecat la un acord, cu atât mai puțin să se fi declarat mulțumit, când acest acord ar sacrifică ori ar vătămă în orice chip

ori ar micșora ce Dânsul a proclamat, a revendicat și apărât, cu atâta tărie“.

Va să zică ambele părți sunt mulțumite și Acțiunea Catholică Italiană, la acărei tribulațiuni a privit lumea întreagă cu inimă sângerată și compătimitoare, își poate relua sborul pe o nouă cale, care după spusele sf.-lui Părinte nu poate fi decât asemănătoare celei dintâi, pentru sfințirea sufletelor, mărirea lui Dumnezeu și pentru consolidarea împărăției lui Christos Rege.

E interesant de știut, că Sf. Părinte într'o cuvântare finută ocazional unui grup de tineri catolice, a enumerat în următoarele binele ce a știut D-zeu trage și din aceasta încercare trimisă asupra Acțiunii Catolice Italiene: a) cu acest prilej s'a manifestat solidaritatea catolică din toată lumea prin miile de telegrame și adrese de protestare și aderare la durerea părintelui comun, b) a făcut pe conducătorii A. C. să învețe lucruri cari mai înainte nu le vedeau așa de lămurit și mai ales să știe avea (prevvedere și de ce să se ferească pe viitor, — experiență din care vor scoate credință, tărie și siguranță pentru viitor.

I-o dorim și noi sora ei mai mică și mai slabă din România.

P. Dr. Tăutu

Reuniunile Mariane.

Deși Biserica latină luna Maiu a consacrat-o în special cultului marian, totuși în Biserica noastră-cu rit oriental, luna August este cea mai potrivită pentru propagarea acestui cult. Sărbătoarea Sfintei Mării mari, din această lună, cu postul ei de două săptămâni, cu preafrumoasa datină, aproape generală, în dieceza noastră obligatorie, — a recitării în fiecare zi a Paraclisului Născătoarei de Dumnezeu, cu preafrumoasa datină a credincioșilor noștri de-a merge în pelerinaj pe la une'e mănăstiri și Biserici mai însemnate, în sfârșit cu timpul aproape liber, lipsit de lucru, al credincioșilor noștri, — sunt tot atâtea ocaziuni și prilejuri binevenite pentru propagarea cultului marian. Și tare cred că n'o să fi fost nici un frate în Hristos, care să nu se fi folosit de acestea ocaziuni și prilejuri binevenite pentru a nu ajăta în credincioșii săi o evlavie cât de mare față de Preasfânta Fecioară Maria. Mai mult — având unul fiecare obligațiunea înființării unei reuniuni de pietate în parohia sa, — a căutat să pregătească terenul pentru înființarea Reuniunii mariane, dacă până în prezent n'a înființat-o. Luna August cu ocaziunile ce ni le oferă este cea mai potrivită pentru înființarea Reuniunilor Mariane. Dar nu numai pentru propagarea cultului marian e potrivită luna August, ci este potrivită mai ales pentru manifestarea acestui cult a dragostei și-a evlaviei ce-o ațdorăm și nutrim față de Preasfânta Fecioară Maria.

Vremea a trecut și cei cari au știut a se folosi de ea azi au mângăierea a se bucură de roadele ei.

Nu voim a insistă aci asupra modului înființării acestor fel de reuniuni, — care atârnă de multe circumstanțe; — nu voiu insistă nici asupra însemnătății reuniunilor întru perfecționarea proprie și întru regenerarea societății, a lumii, în spiritul religiei lui Hristos, pe cari le știm cu toții, — voiu să expun unele considerente de ordin practic întru cultivarea și manifestarea cultului marian.

Cași oricare activitate și manifestație religioasă a noastră, așa și cultul marian este atacat din partea cinstiților de erefici — pocăiți. — Noi nu cinstim — zic ei — pe Maria, dar nici n'o înjurăm (?)! Voi, (adeca noi), cinstiți, pe Maria, dar o și înjurați (?) Afară de aceasta, zic ei, atâta vă ocupați cu dânsa, atâta o cinstiți încât vă uitați și de Dumnezeu (?) Afirmații sfruntate, însă piedeci mari într'u manifestarea cultului marian. Credincioșii noștri căroră li-se aruncă astfel de afirmații, de altfel sfruntate, se înmoaie, se do-goară. Ei bine, ce-e de făcut? Eu unul, — care și de altfel sunt pelângă o scrutare oarecare a serviciilor noastre bisericesti, și aici sunt de părerea că nu trebuesc duse până la infinit ceremoniile cultului marian. Puțin și bun! E de lipsă să se observe și-o uniformitate pe toată linia. În privința aceasta cărticica Cl. D. Dr. Tăutu prof. de teologie, intitulată „Ce sunt și cum trebuiesc organizate Reuniunile mariane“, ar trebui să servească de-o normă pentru toți. Iar Directoratul Central al Reuniunilor de pietate din când în când încă să ne dea câte-o îndrumare, ce să facem și cum să facem.

A înființa o Reuniune mariană nu e chiar lucru ușor; a o conduce, e chiar greu. Indrăzniți însă, că eu am învins lumea, a zis dulcele nostru Mântuitor. Având și noi aceste cuvinte de încurajare, — muncim și nu mică e mângăierea noastră, atunci când la ședințele solemne ale Reuniunii Mariane, vezi alergând la sf. Biserică ceata acelora cari, — pe lângă toate greutățile și răutățile zilelor în cari trăim, simt lipsa și datoria de-a alergă sub Mariei, Maicei Domnului și Dumnezeului nostru Isus Christos.

Să facem ca această alergare să-și ajungă scopul dorit, în deobște cunoscut: perfecționarea proprie și regenerarea societății, a lumii, în spiritul religiei lui Christos!

Păr. Ilie Vetșan.

Tot despre unificarea cântărilor bisericesti.

Într'un număr trecut al „Vestitorului“ scriam, că pentru unificarea cântărilor noastre bisericesti mijlocul cel mai sigur și ducător la scop ar fi cursurile noastre de cantori. Or, referitor la prevederea bisericilor noastre

cu cantori binepregătiți Sinodul diecezan din 1926, în Decretul XVIII § 5, aliniatul doi, prevede că se va deschide o școală de cântăreți având cursuri de trei ani. Dispoziția aceasta a fost și este o idee foarte bună și salutară, că apoi nu s'a putut traduce în fapt nici până în prezent, — întrucât școala de cântăreți nu s'a deschis, — se datorește desigur tot crizei financiare, din an în an tot mai pronunțată, care a făcut să se abandoneze, respective să se amâne înfăptuirea multor planuri bune și folositoare, cum ar fi și școala de cântăreți, decretată în Sinodul diecezan.

Cum însă cantoratul și cu el și cântările noastre bisericesti, în urma stăitificării foștilor învățători confesionali, a suferit, a decăzut mult, o refacere se cere fără amânare. Ori, școala de cântăreți cu trei cursuri, așa precum s'a decretat, neputându-se deocamdată înființa, — pentru pregătirea, respective perfecționarea cantorilor actuali ori eventual și noi, ar trebui adoptate, ca și-o măsură tranzitorie, cursurile de cantori, cu o durată de vre-o 6—8 săptămâni, în două rânduri, la cari să fie obligați a participa toți cantorii, înțeleg pe aceia, cari n'au asemenea cursuri ori eventual nu sunt absolvenți de școală de cântăreți și chiar pe spesele proprii.

Cantorii noștrii, pe motivul că cei din vechiul Regat sunt salarizați de Stat, mereu solicită un tratament la fel, și cu tot dreptul. Însă mulți dintre ai noștrii nu au nici o pregătire cantorală, nici măcar o diplomă de cantor dela M. On. Domni Protopopi, cari, în fosta noastră dieceză de Gherla, aveau facultatea să dea astfel de acte.

Deci, participarea și absolvirea a ceva cursuri de cantori și câștigarea unei diplome, e în interesul celor mai mulți cantori, ba a tuturor, pentru că numai având cu toții o diplomă oarecare, vor putea, cu timpul, să-și ajungă scopul pentru care se agită mereu, adevărat salarizarea din partea Statului. Mai pe sus de toate însă e interesul Bisericii, care azi mai mult ca oricând reclamă cantori binepregătiți, și mai reclamă și-o unificare a cântărilor ei, cari formează podoaba funcțiunilor sacre, ce prin înființarea cursurilor de cantori se va putea și realiza.

I. V. preot.

Dascăli din Bihor*)

Suntem hărăziți de soartă, să asistăm la mari prefaceri de ordin social; instituțiile trecutului se dărâmă una după alta ca și niște șandramale clădite dintr'un material artificial, iar societatea umană se pleacă cu grijă, și din molosul de material de care se servește, caută prin o selecțiune atentă materialul trainic încă, care poate ca să servească pentru reclădirea instituțiilor umane.

Acesta este un fenomen general care se observă în toate statele în urma marelui războiu și se evidențiază cu atât mai mult în Țara Românească de astăzi, care trebuie să-și refacă instituțiile sale de stat nu numai în virtutea vederilor de astăzi, ci trebuie în același timp să le acomodeze nevoilor sociale a unui

*) Conferință ținută în sala festivă a Primăriei din Oradea, cu data de 17 Ianuarie 1931, în cadrele Asociației Profesorilor Secundari.

stat mărit care a reușit să înglobeze sub același sceptru un popor de aceeași origine, cu aceeași limbă și cu aceleași tradiții de cultură, dar care a trăit până acum în state cu mentalitate foarte variată.

Omului de stat de astăzi, care ar încerca să reformeze instituțiile Țării Românești, i se impun, prin urmare o serie de probleme foarte variate, de care va trebui să țină seamă mai mult sau mai puțin, însă în orice caz el va trebui să selecționeze cu multă atenție elementele care vor contribui în mod temeinic la soliditatea instituțiilor sociale a neamului nostru. Acestea vor fi elementele comune tuturor provinciilor românești, cari vor da instituțiilor nou clădite acel caracter al omogenității, atât de necesar pentru o construcție temeinică și utilă. Acesta e un adevăr pe care astăzi nu-l mai contestă nimeni și care m'a îndemnat și pe mine să mă prezint în fața Domniilor Voastre cu o singură problemă a unei categorii sociale din regiunea noastră.

Prezentând sub unghiul acesta materialul din conferința de astăzi, asupra rolului dascălimii din Bihor în lumina datelor istorice, acesta la rândul său va primi numeroase restricții și dintre cari cea dintâi va fi, că nu voi face istorie pură. Restricția aceasta mă avantajează în întâiul rând pe mine și vă procură cu siguranță o mare plăcere Domniilor Voastre, pentru că a face istoricul unei categorii sociale, de o așa de mare importanță pentru dezvoltarea sufletească și culturală a unui neam dintr'o anumită regiune, nu e un lucru tocmai ușor și reclamă pe de-o parte familiarizarea cu anumite probleme istorice specifice unei regiuni, iar de altă parte desgruparea unui material imens care nu poate încăpea în cadrele unei conferințe. De altă parte am spus că materialul acesta supus la anumite restricții vă procură plăcere Domniilor Voastre, întru cât prin delimitarea aceasta V'am scutit de anumite mărunțișuri migăloase, care dacă procură plăcere cercetătorului pasionat de anumite probleme pe cari dorește să le cunoască în toate culele lor, nu va încântă tot atât de mult pe omul doritor de anumite cunoștințe generale. Și din aceasta îngrădire a materialului mai rezultă și o altă consecință: nu voi fi silit să vă prezint tot sbuciumul sufleteșc al unor apostoli ai condeiului și graiului puși în slujba unui anumit ideal, care ar reclama o anumită ierarhizare, din care ar rămânea în umbră mulți modești cari nu s'au îngrijit să-și lase numele scris pentru ca posteritatea să le aprecieze râvna. Conferința noastră de astăzi cu restricția suferită prin raportarea ei în sfera strict socială va căuta să rezolve o singură problemă: cari sunt îndatoririle dascălimii pentru neamul în slujba căreia și-a pus forțele lor sufletești și intelectuale; iar problema raportată regiunii noastre reclamă un răspuns: Dacă dascălimea din Bihor și-a făcut datoria după criteriile stabilite de noi în conferința de astăzi și drept concluzie: Cari sunt elementele temei-

nice de ieri cari ne pot folosi și nouă în dezvoltarea învățământului românesc de astăzi, în cadrul României întregite.

Doamnelor și Domnilor,

Pentru a răspunde la întrebarea întâi, trebuie să ne punem o întrebare preliminară. Întrebarea va fi: cari sunt datoriile unui dascăl? Întrebarea aceasta rezolvată prin date strict pozitive, se poate apoi generaliza categoriei sociale căreia aparține, și-n felul acesta deslegăm întrebarea întâia. Pentru a răspunde acestei întrebări, să ne reînprospătăm anumite cunoștințe de lectură din epoca tinereței.

Vă aduceți D-voastră aminte de modestul dascăl Chiosea din vestita scrisoare a lui Ioan Ghica către Vasile Alexandri, intitulată „Școala acum 50 ani”, — de bătrânul cu antereu de calemcheriu, la cap cu cauc de taclit vârgat cu cearceaf alb, care se plimba pe dinaintea băieților înarmat cu o vârgă lungă, arzând când pe unul, când pe altul; după cum i se părea se oprea dinaintea fiecăruia, la unii le asculta lecția, la alții le mai adăuga câte un ucu scurt pe ici, pe colea, sau câte-o aruncătură două pe deasupra, ca să fie slova mai ciocoiască. Apoi să fi dus sfântul pe vreunul să nu-și știe lecția, că dacă nu-l ajungea cu nuiava, apoi scotea inineul din picior și-l asvârlea după dânsul cu un: „Fir'ai al dracului cu ta'o și mă-ta, că n'ai învățat *matima*”.

— Dascălul Chiosea nu era om rău, dar se năcăjea pentru că-l durea inima când vedea că nu se silesc copiii la învățatură.

— La Chiosea, ca la Chiriță, ca La Stan, lucrurile mergeau la fel; viața lor era cu copiii din școală, (nu știau nici șosea, nici café-șantan, nici deputăție). Dimineața buchile, după prânz psaltichia. Chiosea avea un: pa, vu, ga, di, care-i ieșea pe nas cale de o poștă. —

— Acești dascăli cari duceau o viață sdruncinată plină de privațiuni și de coale sparte, fără *bene merenti* și fără recompense naționale, fără penzii și parapsensii trăiau ca vai de ei cu un codru de pâine, trăiau și muriau necunoscuți: De ce? „Fiindcă ei se delectau cu citirea lui Alexandru Machedon, care s'a bătut cu furnicile și cu paserile cu ciocul de fier”. Și mai avea bietul dascăl și alte păcate. „Scria românește fără multă filozofie și fără morfologie, fără să știe dacă e etimologist sau eclectic și” ce e mai important, „purtau noblețea neamului în inimă și în spiritul lor, fără să se preocupe de arborele genealogic și nici de fărta-lele de nobleță”. Acestea erau cursurile bietului dascăl

²⁾ Ioan Ghica: Scrisori către V. Alexandri. Biblioteca pentru toți No. 224—225 p. p. 77—79.

³⁾ Identificat de către I. B. Duică într'un articol din Conv. lit.

⁴⁾ C. Negruzi; Opere complete vol. I., vol. II. Minerva No. 1925 p. 39 și 241.

⁵⁾ Ion Creangă: Opere complete 1916, și 268.

Chiosea, care cu toată năzuința lui Ioan Ghica de a-l eterniza, n'a rămas în conștiința noastră decât ca o curiozitate istorică a vechei școale românești. ²⁾

Frați sufletești cuaces-ta sunt Ioan Alboteanu, ³⁾ dascălul dela Socola, calificat de către Costache Negruți în sburdălnicia s'a de *boiernaș*, elev cam slobod la limbă, „pedant, ignorant și îngâmfal”; drept recompensă fiindcă spusese că fără „postorisirea buuchilor” nu se poate alcătui nici un „frasis”, nu se poate „suforisi” nici o silabă, căci ele sânt temelie limbii și căreia în urmă îi pune întrebările de ironie batjocoritoare:

— 1. Pentru ce uneori vara plouă cu broaște iar nu cu crâstei fripți, precum odinioară la jidani și

2. De unde a luat Adam și Eva ac și ață de a cusut frunzele de smochin, în vreme ce pe atunci nu era încă nici o fabrică ⁴⁾. —

Cu siguranță așa ar fi vorbit și Ioan Ghica despre dascălul Chiosea dacă ar fi umblat măcar o zi la școala acestuia. Un răspuns mai precis pentru acest tratament ne dă un mare povestitor al nostru și institutor distins al școalei românești: acesta e Ion Creangă, în „Amintiri din copilărie”. Dela acesta ne furnizăm câteva date relativ la programa analitică din aceste școli.

Pentru școala din Humulești primim următoarele:

„Am ajuns la târgaji, dela târgaji la ceaslov, ș'a-poi Doamne bine! în lipsa părintelui sau a dascălului intram în țintirim, țineam ciaslovul deschis și cum erau filele c'am unse, trăgeau muștele și bondarii la ele și când clămpăneam ceaslovul, câte zece douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor. Iar despre școala dela Broșteni își aduce aminte că a învățat „Ingerul a strigat” și mai departe: „ori s'a prins cartea de mine ori nu”, însă-și, aduce bine aminte că „râia căprească s'a prins” ⁵⁾ Din toate cele de până acuma înșirate noi vrem să culegem o singură informație, că școala românească a lui Chiosea, Alboteanu, Vasile a Iloaiei, din Humulești și cea a lui Alecu Balș din Broșteni, avea o anumită infirmitate, care atrăgea indignarea unui Costache Negruți și ironia sănătoasă a lui Ion Creangă.

Aceasta infirmitate va ieși la iveală mai bine prin comparația ce o vom face cu altă școală românească. De astă dată o școală vestivă cunoscută de toți, cea dela Sfântul Sava, a lui Gheorghe Lazăr.

Doamnelor și Domnilor,

D-voastră știți că lu 1818 dascălul Lazar din Ardeal deschide școala de ingineri dela Sfântul Sava. „Acest fecior de țăran dela Avrig” în care era ceva din revoluționarul care îngrijorase oficialitatea și la Viena și la Sibiu, când la o petrecere închinase pentru Napoleon, era plebeul pornit pe protestare și răsplătire, care nu uita să arate în ce „vizuine și bordeie acele mai proaste și încenușate” sub ce „jugal prostiei”, în ce hal „subți și goi și asemănați dobitoace-

lor“ se află strănepoșii“ marelui chezar slăvitului Aurelian și ai înaltului Traian“.) Prin acest limbaj dascălul trezește dela început în mijlocul societății românești din Țara Românească simpatii și antipatii. Și mai ales Grecii muriau de ciudă. „Când s'a început întâiu a se paradosi științele filosofiei în limba noastră, pe dascăli și prin divanuri i-au purtat înrăutății, pentru ca să-i împiedice, și în toate zilele cu cetele se vedeau adunându-se și, într'armași cu limbi pline de otravă, în toate părțile alergau pentru ca să facă pricini și turburări, umblând în tot chipul ca și pe dascăli cu multe supărări să-i împiedice, și pe ucenicii să-i slăbească din osârdie. Și văzând că cu acestea nu pot a întuneca lumina, nu se rușinau: vreau, înrăutății de a lipi pe păreți noaptea stihuri cu lătrări turbate în care-și arătau pisma și toată urăciunea ce aveau în visteria inimilor lor asupra neamului și asupra stăpânitorilor și pricinuitoților acestui folos,“ ne spune despre aceste timpuri călugărul Macarie. În divanul țării slătù acum „față în față Grecul din insule și copilul țărănilor din Avrig; învățătorul apusean apără cauza limbei naționale, iar Grecul repeta mereu „nu se poate“ Iar după el ciocoi cu răsardonice „nu se poate“, limba valachică e săracă.“)

Cauza școalei lui Gheorghe Lazar nu mai e privită de cercurile conducătoare românești cu indiferență, cu milă indignare sau ironie de baijocură ca și școala și dascălii, amintii mai sus. Dascălul Lazăr e îmbrățișat cu căldură, de toată boierimea pământeană naționalistă care-l apără'n divan și-i dă sprijin material și moral. Bărcănești, C. Bălăceanul, banul Grigorie Dumitrie Ghica, Gheorghe Golescu, Iancu Văcărescu *) îi dau adăpost, îl încurajează și stăruiesc pentru deschiderea modestei școale românești iar elevii săi vorbesc până la adânci bătrânețe despre dânsul. Acum se impune o întrebare sumară: de ce? Răspunsul îl dăm fără multe digresiuni de ordin istoric: *Fiindcă Gh. Lazăr era produsul lumnatelor școale apusene cu bogate cunoștințe de ordin practic și aceste cunoștințe erau aplicate intereselor noastre naționale momentane, fiindcă profesorul ardelean era el însuși care elaborase materialul științific asimilat și îl turnase prin duhul naționalismului; ceea ce nu facuse însă școala veche a carei ultiim scopera cunoștințele cari nu erau aservite nici unui scop mai înalt.*

Deci școala veche privită cu indiferență avem ca ultiim scop cunoștințele — iar școala lui Lazăr cunoștințele aservite unui ideal: intereselor noastre naționale.

*) N. Iorga. Ist. învățământului românesc Casa școalelor Buc. 1928 p. 171-

?) G. Bogdan Duică: Gh. Lazar, Acolele Academiei Române; Memoriile sesției titerare S. III, II p. 79—80.

3) Idem. pag. 67—74.

4) Magyar Ország gyűlésinek jegyző könyve 1825—1826, șed. 65 p. 89.

Cu această comparație am voit să ajung un scop; a alege din experiența zilnică îndatorile unui dascăl și acestea le-am putea formula după cele spuse mai sus cam așa: *Un dascăl e obligat să fie înzestrat cu cunoștințele cele mai temeinice raportate timpului în care trăiește, iar aceste cunoștințe elaborate de personalitatea sa trebuiesc aservite idealurilor naționale.* După această definiție să trecem la regiunea noastră, stabilind drept criteriu de valorificare această formulă.

Doamnelor și Domnilor,

Judecând dascălimea bihoreană după criteriul anunțat mai sus, va trebui să fim seamă de o serie de considerații de natură istorică și culturală. Pentru aceia dela început se impun o anumită clasare a materialului și criteriul după care voi ordona materialul pe care vi-l expun va fi de natură istorică generală, stabilind însă și împrejurări istorice particulare, cari determină în parte activitatea umană generală și împrejurări de natură culturală, cari îndrumă activitatea de gândire, care va hotărî și un anumit fel acționare în viața socială.

După aceste criterii școala românească bihoreană are următoarele faze de dezvoltare.

I. Școala veche; dela cele dintâi începuturi până la 1778.

II. Incepturi modeste, dar cu un scop bine determinat 1778—1848.

III. Școala națională daco-romană (1848—1878).

IV Epoca prigonirilor și a tragediilor de natură sufletească (1878—1919).

V. Școala românească din statul românesc liber de după 1919.

În aceasta clasificare trebuie să fim seama de un fapt: Bihorul până la anul 187) 67 face parte integrantă din Țara Ungurească, din așa numitele Părți Ungurene, în care domnitorii de ieri aveau prea multe interese de urmărit, dar dinfre toate nu trebuie să uităm însă unul, enunțat în dieta Ungară din anul 1825—1826, în care se spunea în mod precis că: „dacă limba maghiară se întinde la suprafață în schimb pierde în pătura populară și aceasta e natural întru cât suntem împresurați cu diferite limbi streine și în contra acestei presiuni trebuie să ne nizuim ca să nu ne cutopească limba noastră națională *). Ori care regiune românească era mai vizată pentru această atenție specială, decât Bihorul?! De altă parte din Sud Bihorul era amenințat de Sârbi, din Nord de Ruteni, așa încât pentru menținerea naționalității românești în aceste părți, trebuia să se dea o luptă dârză și nu trebuie să uităm că în interiorul unui stat armele cea mai întrebuițate sunt cele culturale; este școala care sădește idealele în sufletul păturilor largi. Întrebarea care se pune acum oare ce au propagat dascălii români bihoreni în perioada a doua a școalei românești, căci în perioada întâi nu găsim decât în-

ighebări de felul școalei lui Sotea din București.

O să dau la această întrebare un răspuns preliminar pe care o să-l motivez rând pe rând în conferința de astăzi. Țara Bihorului a cărei centru cultural este Oradea, în tot decursul istoriei noastre naționale, n'a fost un centru generator de idei culturale naționale, care să miște sufletul întregului neam românesc. Țara Bihorului servind ca avangardă a românismului contra dușmanilor dela Vest și în parte dela Sud și dela Nord a fost prea mult angajată în luptă pentru ca să aibă timpul de-a pregăti arme de luptă. Ei aveau să le primească de-a gata din arsenalul românesc, care pentru aceste timpuri din perioada a doua e Blajul și Buda ungurească, unde se stabilea către sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea câțiva învățați români, cari făuriau argumente pentru trezirea și exaltarea sentimentului național.

Prin urmare dascălii bihoreni în tot decursul evoluției noastre culturale, aveau datoria să culeagă mijloacele de combatere a intențiilor dușmane și să le propage în mijlocul neamului românesc și după posibilități chiar în mijlocul dușmanilor noștri.

Să-i vedem deci la datorie, dar mai întâi să le dăm de lucru.

Doamnelor și Domnilor,

Întâia manifestare conștientă a Românilor de peste Carpați se face prin dârzul vlădică ardelean din Blaj, Inochentie, care în dieta ardeleană dela Cluj, în anul 1748 cere drepturi pentru poporul Românesc. Atitudinea bărbătească a episcopului a avut răsunet în toate cercurile românești și de gestul acesta nu putea rămâne strein nici Bihorul.

Atitudinea politică, a episcopului a fost apoi către sfârșitul secolului al XVIII teoretizată de către cei trei dascăli blăjeni, cari începând cu gramatica din Viena, apărută la 1780, în toată activitatea lor de cărturari nu fac altceva decât teoretizează afirmațiile lui Inochentie, că suntem un neam de baștină pe aceste locuri și ca o consecință a dovedirii acestui drept istoric, noi avem dreptul la altfel de viață decât sclăvia de pânacum, O consecință a acestei ideologii culturale cu tendință pronunțat națională e „Suplex Libellus Valachorum, din anul 1791 prin care poporul Românesc se manifestă pentru întâia dată ca neam conștient de drepturile sale.

Să vedem cum curentul acesta național a pătruns în școala Bihoreană și care e dascălul care lucrează cu această ideologie, dar mai întâi însă; unde este școala românească?

Nu avem timpul necesar pentru a vorbi despre începuturile școlare românești aici în părțile noastre, ci ne vom mulțumi deocamdată să amintim în mod sumar, că în urma unui ordin emanat dela Locotenența imperială cu data de 27 Aprilie 1778¹⁰⁾ se pun bază

întâielor începuturi a învățământului normal în Ungaria și în aceste împrejurări încă în acest an începe să funcționeze aici la Oradea pe lângă școala românească veche un profesor a preparanzilor valahi, care e recunoscut în mod oficial de către cercurile înalte ale instrucției abia la anul 1784¹¹⁾.

Profesorul care e numit cu această dată e *Simeon Maghiar* și la acesta trebuie să ne oprim puțin.

Acest spirit luminat, care făcu studii temeinice timp de 6 ani, începând cu anul 1775, la institutul Sf. Barbara din Viena, care vorbea limbile: română, latină, greacă, franceză, sârbească, maghiară și puțin și germanu, avea să facă educația învățătorilor români și să acționeze în viața socială din acest ținut în sens național.

E important să amintim și faptul că acest tânăr rămân a avut posibilitatea să cunoască personal pe doi dintre corifeii Școalei Ardelene, pe Șincai și Micu, cari se aflau în acest timp la Viena. Tânărul cleric român n'a putut să nu cunoască pe cei doi clerici de acelaș neam cu dânsul, cari prin erudiția și fermitatea caracterului lor atraseră atenția străinilor. Și nu e esclus ca Șincai vizitând pe plăpândul său coleg, pe Micu, care era prefect de studii în acelaș colegiu unde studia Maghiar, să nu fie adresat cu francheța sa caracteristică pentru toată atitudinea sa cuvinte de îmbărbătare teologilor români de-aici, acestor reprezentanți a ciobanilor din Carpați pe care îi avea atât la suflet, cât și pentru drepturile cărora își jertfise o viață de belșug și de odihnă. Il va fi ascultat și Maghiar și cu siguranță că l'a înțeles.

În anul 1780 îl găsim însă pe Simeon Maghiar în fruntea școalei Orădene și pentru a cărui recunoaștere oficială luptă cu toată puterea avântului său tineresc.

Era vorbă în acest timp ca modesta școală de pregătire a învățătorilor români care se înjghebase numai cu câțiva ani mai înainte să fie desființată, iar educația dascălilor români să se facă la școala romano-catolică din localitate. De altfel amintesc în paranteză că această tentativă în contra școalei de învățători din Oradea, prezentată sub această latură, s'a mai manifestat încă de vre-o câteva ori în decursul existenței sale — Maghiar înțelege să se opună și va întrebuița următoarele argumente: 1) necesitatea unei pregătiri temeinice în limba română, fiindcă în această limbă vor propune viitorii învățători la sate — ca o concluzie învățătorii români nu pot fi pregătiți în școală ungurească și în ungurește; 2) Limba românească ne având un sisten ortografic bine precizat, nu se poate învăța decât într'o școală românească, printr'o practică îndelungată. 3) Directorul școalelor naționale din Bihor — care e totodată și profesorul preparanzilor încă trebuie să fie român, de oarece în comitatul Bihorului Românii formează majoritatea față de totalul celorlalte naționalități, și 4) Învățătorul român mai e și cantor, iar directorul ungur ca profesor a preparanzilor ro-

¹⁰⁾ Archiva diecezană a Ep. rom. Gr. Cath. Oradea 1778.

¹¹⁾ Archiva Școalei Normale Gr. cat. rom. din Oradea.

mâni nu s'ar pricepe la rital răsăritean.¹²⁾ Ideia lui Simeon Maghiar a triumfat și cu anul 1784 e recunoscut de profesor. De aici încolo harnicul profesor e preocupat de a inzebra școalele române a căror direcție i se încredinșase cu o serie de cărți didactice, pe care odată le întocmise și sub influința curentelor noi acum începea să le transcrie rând pe rând cu litere latine. In mijlocul acestor preocupări îl găsește numirea sa de canonic al capitolului Orădan dela anul 1791 — pe care-l ocupă până la anul 1800, când se stânge ducând cu sine o hărnicie rară, pusă 'n slujba intereselor noastre naționale.¹³⁾

Locul său îl ocupă un om tot atât de harnic și cu cunoștințe tot atât de temeinice. Acesta e *Ion Corneli*; colaborator la Dicționarul dela Buda. Dacă cel dintâi numai cunoscuse pe cei doi corifei ai școlii latiniste cel de al doilea profesor a preparanzilor români din Oradea, datorită împrejurărilor generale din acel timp are posibilitatea să lege o prietenie strânsă cu dânsii purtând o eorespondență vastă până la sfârșitul vieții acestora.¹⁴⁾ Acesta are fericirea ca în anul 1806 să vadă urcându-se în scaunul episcopal din Oradea pe un om care după ce înaintașii săi organizaseră temeinic noua dieceză românească, înțelegea să sprijinească prin bunurile sale materiale orice inițiativă românească care tindea în spre prosperitatea noastră națională. La curtea episcopală în acest timp sosiau curieri din toate părțile românismului, cu acte dosite de ochii vrăjmașilor pe cari le cumpăniau aici în taină, iar vlădicul le dădea apoi drumul la Viena, unde își puneau în cumpănă, pentru reușita lor, toată influința sa de bărbat cu multe cunoștințe și prietenii legate printre păturile conducătoare. Aici poposia în drumul său cronicarul Șincai, pe aici trecu Micu în spre Roma, aici se adresa pentru ajutoare doctorul Paul Vasici Ungureanul pentru ca să-și poată tipări operele sale prin care urmări naționalizarea vieții neamului.său. Pe aici treceau jalbele dela Sibiu, Arad și Blaj și vlădicul găsea câte un cuvânt de încurajare pentru toți și în acelaș timp se puneau în curent cu toate problemele românești iar pe lângă remediile trecătoare făuri unul mai temeinic pentru viitor, deschise în anul 1828 gimnaziul din Beiuș.

In acest mediu trăise Corneli; în această viață de afirmare națională, care-l încălzi și pe dânsul și-n

¹²⁾ Arhiva Diecezei Gr. cat. rom. — Oradea; Acte școlare vechi 1783 — 3 Iunie.

¹³⁾ G. Dr. Iacob Radu: Istoria Diecezei române unite a Orăzii Mare pag. 208.

¹⁴⁾ Vezi coresp. între cei doi și Corneli în Dr. Iacob Radu. Din luceferi rătăcitori în Acad. Rom.

¹⁵⁾ Ms. se află în bibl. Diecezană.

¹⁶⁾ N. Firu: Date și documente cu privire la istoricul școalelor din Bihor pag. 129; Anexa 19.

¹⁷⁾ Relativ la anul apariției vezi: Ștefan Ciobanu, Dimitrie Cantemir în Rusia în Analele Academiei Române. Man. Sect. lit. S III Tom. II Buc. 1925.

¹⁸⁾ Ms. No. 109, 119, 120.

aeest sens își îndreaptă toată activitatea sa de vavant. Operele lui Micu, Maior și Șincai stăruiseră discuții în mijlocul societății. Cine era mai chemat pentru propagarea ideilor acestora aceasta decât profesorul Corneli: Dela început la cererea capitolului orădan redactă, un sistem ortografic cu litere latine, menit a fi întrebuițat în școalele române.¹⁵⁾ Si lucru înțeles; din învălmășeala aceasta de discuții cari pasionau în această timp nu numai păturile luminate românești ci și pe cele streine, lumea se lasă convinsă; așa încât la anul 1816 congregația comitatensă-bihoreană preocupându-se de instrucția poporului românesc, (pentruca aceasta să învețe cât mai ușor să citească să scrie și să vorbească pe lângă limba românească și cea maghiară) recomandată să se introducă alfabetul latin în locul celui cirilic cu care au scris Românii în timpurile de demult¹⁶⁾. Această părere nu era altceva decât un argument a lui Petru Maior în favorul latinității noastre, cules de către acesta la fândul său din opera cronicarului moldovean Dimitrie Cantemir, din „Descripti Moldoviae“; care apăruse în Germania cu câțiva ani mai înainte de 1779, când istoricul ardelean își petrecia timpul la Viena studiind teologia și dreptul¹⁷⁾. Argumentele lui Petru Maior cine le putea răspândi mai ușor în societatea orădană de cât profesorul Corneli, care era în corespondență cu dânsul și cu care dascălul orădan avu o interesantă discuție ortografică care se păstrează în ms. în biblioteca diecezană Greco-catolică din loc.¹⁸⁾ Lumea se pasionase de aceste discuții și din societatea românească trecu în cercurile înalte streine de aici ajunse pe catedra academiilor de știință; așa încât priu anul 1824, după mărțuria unui student bănățean și mai apoi adept înfocat a lui Petru Maior și vestit dascăl al românismului în Moldova, care în acest timp studia dreptul la Oradea, un profesor ungar dela aceasta academie susținea dela catedră continuitatea Românilor în Dacia.

(Va urma)

— **Manuale de religie pentru școlile primare și secundare.** La Soc. Sf. Ioan Gură de aur se află toate manualele de religie pentru școlile secundare și primare. Anume: *Micul catechism* cu elementele bibliei cl. I—II: Lei 10. *Catechism* pentru clasa III—VI: Lei 25. *Liturgică* pentru cl. V—VI: Lei 20. *Istoria bisericească* pentru cl. V—VI: Lei 20. *Biblia copiilor* Lei 20. Cele pentru școlile secundare normale și comerciale încă se află, afară de Catechismul catolic (cl. III) și Istoria bisericească (cl. IV) cari vor apare încurând.

— **Misterele Sfântului Rozar**
— 15 icoște colorate în 4 culori, cu rugăciuni și meditații potrivite 20 Lei la Soc. Sf. Ioan Gură de Aur.

CRONICI

— **Lista predicatorilor la Catedrala greco-catolică din Oradea.** 27 Sept. On. Dr. Gavril Stan; 4 Oct. Revmul Augustin Maghiar; 11 Oct. Revmul Emil Bran; 18 Oct. Revmul P. Tămăian; 25 Oct. M. On. Dr. Ludovic Tăutu; 26 Oct. On. Augustin Cosma; 1 Noembrie On. Dr. Coriolan Tămăian; 8 Nov. M. On. Vasile Barbul; 21 Nov. Mon Antoniu Pop. — Din 15 Noembrie, până'n 20 Decembrie va predica On. Ioan Gârleanu; 25 Dec. I. P. S. S. Dr. Valeriu Traian Frențiu; 26 Dec. Revm. Emil Bran; 27 Dec. On. Ioan Chișiu; 1 Ianuarie 1932 I. P. S. S. Dr. Valeriu Traian Frențiu; 3 Ian. On. Mihai Selegian.

— **Ziua misionarilor.** Președintele general al marelui *Opere pontificale pentru răspândirea credinței* a lansat un mișcător apel către întreaga lume catolică, în care arată marile lipsuri de cari suferă misionarii catolici din marile țări ale Răsăritului, China, Japonia India și Africa etc. și roagă pe toți catolicii cari se bucură de lumina și binefacerile credinței că în ziua de 18 Octomvrie cor., să înalțe rugăciuni pentru răspândirea misiunilor catolice în lume și să ajute cu obolul lor ca milioane de suflete să fie scoase din întunericul păgânătății și al superstiției și să se împărțasească de comoriile harului. În nr. viitor vom publica în traducere românească acel apel și până atunci rugăm pe On. preoți ca în ziua de 18 Oct 1931 să predice despre marea operă misionară a Bisericii catolice, la sfârșitul liturghiei parohiale să facă rugăciuni pentru răspândirea credinței între păgâni și în ziua aceea cu tasul bisericii să se colecteze pentru sfintele misiuni. Pentru acest eveniment va trebui, bineînțeles, să-și pregătească credincioșii cu vre-o 2—3 Dumineci înainte. Criza e grea, dar D-zeu primește și puțin ca mult, fiind dat cu gând bun, mai ales când e vorbă despre cele mai sfinte dintre cauzele lui Dumnezeu.

— **Congresul general al AGRU.** Anul acesta congresul general al AGRU-lui se va ținea, după toată probabilitatea, la Oradea în a doua jumătate a lunii Octomvrie. Hotărârea definitivă a Comitetului Central în aceasta privință nu ni-a sosit încă. În orice caz, dacă Comitetul Central din Cluj va hotărî pentru Oradea, On. frați preoți sunt rugați a face propagandă printre credincioși pentru o cât mai intensivă și numeroasă participare la acest congres.

— **Misiuni populare.** Dela 26 până la 30 Iunie s'au ținut sfintele Misiuni, de către misionarul Diecezi, O. Dr. Dominic Neculăeș, în satul *Dindești* din Jud. Sălaj. Bunii credincioși ar fi vroiti să le aibă chiar din Postul Mare, nefiind însă cu puțină atunci, s'au folosit de ele acum cu o deosebită râvnă, comunicându-se 925 de persoane. Au concurat la buna reușită a Misiunilor pe lângă Parohul local, Revsimul d. pro-

topop. Aurel Mureșanu, parohul din Portița și din Andrid. Deasemenea dela 5 Septembrie până la 9 s'au ținut Misiuni în satul *Sanislău*, tot din Sălaj, cuminecându-se 812 persoane; iar dela 11 până la 14 Septembrie s'au ținut misiuni în satul *Hrip*, din Jud. Satu Mare, unde s'au cuminecat 312 persoane, fiind un sat mic.

În satul Sanislău, cu ocaziunea sf. Misiuni, s'au înscris în ordinul al treilea al Sf. Francisc de Assisi 40 de persoane, primind scapularul și cingătoarea și începând astfel anul de încercare sau noviciatul, după cum cere regula acestui ordin; iar în satul Hrip, tot cu prilejul sf. Misiuni au fost primite solemn în Reuniunea Mariană 11 fete, punându-se sub ocrotirea Prea-Curatei pentru a se păstra bune în potopul rețelor din timpurile noastre.

În seara zilei de 14 Septembrie, după încheierea Misiunilor din Hrip, P. Misionar s'a transportat în satul vecin, Rușeni, unde în fața tuturor credincioșilor adunați pentru binecuvântare euharistiei și după un discurs de ocazie al P. Misionar, au primit haina ordinului al treilea al sf. Francisc 40 de persoane, în frunte cu Parohul local, P. Câmpian, care cu o deosebită râvnă conduce pe poporeni săi pe căile cele bune ale evlaviei. Tot atunci au primit haina Ordinului al treilea Parohul din Hrip, Șincai Gheorghe împreună cu Doamna.

Facă bunul Dumnezeu ca atât sfintele Misiuni, cât și îmbrățișarea asociațiilor de evlavie, să re-deștepte și să păstreze spiritul Credinței lui Hristos, singurul leac pentru tămăduirea rețelor, de cari suferă societatea astăzi.

— **Deschiderea anului școlar la Academia noastră teologică din Oradea.** Cursurile la Acad. teol. gr. cat. din Oradea anul acesta, la ordinul Exc. Sale Episcopului diecezan, s'au deschis mai de vreme decât în alți ani. Serviciul chemării Duhului Sfânt a avut loc Duminică în 20 Sept. c. în cadrele unei înălțătoare Liturghii arhieresti săvârșită de însuș Exc. Sa. La Liturghie a cântat corul cu orchestră al maestrului Hubic. După liturghie la Seminarul Teologic s'a ținut deschiderea solemnă a anului școlar 1931/32 prin-cuvântarea solemnă a Rectorului și publicarea Regulamentului intern al institutului, act la care a luat parte, afară de profesorii Academiei, și Exc. Sa Episcopul Înaltul Patron și fondator al Academiei. Luni, în 21 c. au început cursurile regulate.

— **Sfințirea bisericii din Craidorolț.** Duminică în 27 c. a avut loc sfințirea bisericii renoite pe dinlăuntru din Craidorolț. Actul sfințirii l-a săvârșit Exc. Sa Episcopul dr. V. Tr. Frențiu, asistat de Rvs canonic Augustiș Maghiar, can. on. protopop distric-tual Alex. Gera, parohul local Ilarie Gael, primnotar cons. Vasile Barbul, profesorii de teol. Dr. Aloisie L. Tăutu și Mihai Selegian și Păr Nic. Bretan și de alți preoți din jur. La sfințire s'a adunat popor în număr

foarte frumos (biserica încăpătoare a fost tixilă), deși vremea era cam figuroasă și noroiul mare la țară. Exc. Sa la gara la care Exc. Sa a rostit un lung și impresionant discurs despre datori fiecărui creștin de-a jertfi pentru biserică.

Moffitul Mare a fost salutat de delegatul d-lui prefect din Satu Mare Cornel Pop secretarul general al prefecturii, de prefect Pușcașiu fiind reținut de boală în comună de d-l preor al plasei Acrud Grigorie Pop asistat de autoritățile administrative locale, iar în fața bisericii de preotul local Ilarie Gael protopop on. Sfințirea s'a săvârșit Sâmbătă d. m. la Vercernie și Duminecă în cadrele liturghiei arhieresti. Solemnitatea sfințirii a ridicat-o mult fanfara harnicilor Dorolșani cari acompaniat cântările Sf.-lui Leturghii. După sfințire au fost recepții la casa parohială, apoi banchete la școală dat de curatorimea bisericii. În presară de cină și Dum. după sf. Lit. oaspeții au fost găzduiți în casa și la masă ospitalară a păr.-lui Gael, făcând onorurile d-na Motnar din Santău și d-șoarele profesoare Otilia și Paula Gael, fetițele părintelui. Afară de intelectualii locali au asistat mulți oaspeți din Satu Mare și jur. Exc. Sa și suita d. m. la 4 au părăsit Dorolțul reîntorcându-se la reședință. — Vrednicii dorolșani, cari au cheltuit peste 200 mii Lei cu renovarea bisericii unifică toată lauda pentru spiritul lor de jertfă. Idem că vor ști și pe viitor să fie către sf. biserică cu aceeași dragoste și alipire statornică ca și până anuma. D-zeu le ajute.

— **Paștile în 1932.** Sf. Sinod al Bisericii antocefale ortodoxe române, după înțelegerea luată cu Patriarhia Ecumenică dela Constantinopol, în ședința sa din 16 Martie 1931 a hotărât, ca *Sfintele Paști să se serbeze după vechia păscălie până ce viitorul Sinod enumenic ortodox va decide altfel.* Prin urmare în anul 1932 Paștile se vor serba la data de 1 Mai.

— **Anunț literar.** Părinții Assumpționiști din Beiuș au pus sub tipar un frumos album ilustrat, închinat Maicii D lui, — ce va cuprinde și numeroase articole scrise de oameni apreciați ai literaturii noastre române, format 8° 150 pagin, cu numeroase ilustrațiuni. Va costa: 1 ex. 80 Lei, — 2 ex. 150, — 5 ex. 360, — 10 ex. 700, — 20 ex. 1300, — 100 ex. 6000 Lei. — O recomandăm și noi aceasta frumoasă contribuție la proslăvirea Mariiei în anul de 1500 — ori jubilar al declarării sale de Maică a lui Dumnezeu în Sinodul efesin. E potrivită mai ales pentru membrii Reuniunilor Mariane. Se pot abona mai mulți împreună. Adresa: Revista „Observatorul“ Beiuș, j. Bihor.

— **Viața Rfântului Nicolae,** de Dr. George Firezar. O expunere frumoasă și amănunțită a vieții acestui popular sfânt oriental. — 46° 128 pag. Costă 15 Lei la *Reuniunea de misiuni,* Lugoj, episcopia.

Cantorul român, se cheamă revista profesională a cantorilor noștrii gr. cat. — O laudabilă iniția-

tivă de-a da cantorilor cunoștințele necesare frumosului lor oficiu. Apare la începutul fiecărei luni. Abonamentul 60 Lei anual. — Cluj, Str. Regina Maria 36.

— **Aviz!** Preon. ai următoarelor parohii și filii parohi ori administratori parohiali conform dispoziției Preav.-lui Ordinariat sunt rugați a-și ridica noul liturghier dela Societatea „Sf. Ioan Gură de Aur“, ori orl a aviză cum să li se spezeze: Pișcari, Beznea, Cordău, Șavaieu, Marca, Crișa, Păgaia, Cauaș, Șilindru Petenia și Șerdeiu.

— **Hirotoniri și numiri.** În 8 Sept. (Sf. Maria Mică) a fost hirotonit întru preot (căsătorit) clericul absolvent Mihai Oșan din Pomi (jud. Satu Mare) fiind dispus la parohia *Gârceiu* (distr. Zălau).

Tot aici amintim că păr. *Emil Lobonțiu*, împiegat la oficiul diecezan, la cerere proprie a trecut la parohia *Cizer* (acelaș district protop.). — Păr. Dem. *Șailoș* dela Delani a trecut la Băița (distr. Beiuș), iar păr. *Gheorghe Oros* dela Vălani la Delani (distr. Beiuș), — Păr. ieromonah *Ioan M. Gârleanu*, din ordinul fraților minori conventuali, dela Decănești-Gruilung a fost numit administrator local la postul II. dela catedrală.

Publicațiune.

Inscrierile la Facultatea de Drept „Regele Carol al II-lea“ din Oradea, vor avea loc între 1 și 30 Octombrie a. c. orele 9-12 a. m.

Inscrierile la intrarea în Facultate se fac în baza diplomei de bacalaureat, extras de naștere și certificat de moralitate. În plus se mai cer două fotografii și un timbru fiscal de 14 Lei

Pentru anii următori înscrierile se fac pe baza carnetului de curs.

Examenele fundamentale și de licență vor începe la 20 Octombrie a. c. și înscrierile la aceste examene se vor face între 1 și 15 Octomvrie, orele 9-12 a. m. Pentru aceste înscrieri studenții vor prezenta caetul de curs încheiat și timbrat (14 Lei fiscal) Studenților prezctând caetul netimbrat li se va refuza înscrierea la examen

Alături de Facultate funcționează un Cămin, unde studenții (90-100) vor avea locuință și întreaga întreținere în schimbul unei taxe de 1.000-1.2000 Lei lunar.

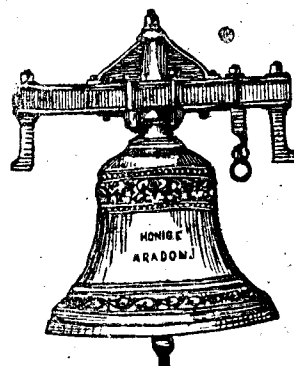
HÖNIG FRIDERIC

ARAD, SRTADA BARIȚIU 10-21.

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

La comandă fabric clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote pe lângă garanță mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scaune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotii. — Condițiuni avantajoase de plată.

Fondată
la anul 1840

Catalogul

cărților scartate și a duplicatelor din bibliotecă diecezană greco-catolică — Oradea.

Oferim aceste cărți în schimb bibliotecilor din țară ori și spre vânzare particularilor.

109. —: Krakauer Schreib-Kalender (1873), Wien 1873. (Calendar german vechiu). 4° p. 256.

110. —: III-Theil Agathon: Quid virtus et quid sapientia possit, Reuthlingen 1782. C. VIII III-ter Theil, 8°—288 (Filosofări).

111. Fabri, M. I. E.: Handbuch der neusten Geographie für Akad. und Gymnas. Halle, 1790. (Manual de geografie din 1790. 8°—488.

112. Arnold Th, Englische Grammatik, Leipzig 1785. (Manual) 8°—314.

113. Fr. Xaver N.: Erlernung der heiligen Schriften des Neuen Testaments, Strassburg, 1836. (Manc, 4 Band, II Abt.)-8°—492.

117. Dr. Schwaab M.: Die erste Stufe des naturgeschichtlichen Unterrichtes, Kassel, 1836. (Manual elementar). 8° 124.

118. Toepfer, Theof.: Gyakorlati francia nyelvtan, Pesten 1852. (Manual). 8°—155.

119. Landsmann, D.: Handbuch der Religionsgeschichte, 2 tomuri, Wien 1813. (Manual școlar). 8° I—148; II—168.

140—146. Wurz, Ign.: Predigten I—VII Theil, 7 tomuri Wien 1783. (Predici nemțești,) 8°.

147. Iordansky, M.: De haeresi abjuranda quid statuat Ecclesia Catholica, Strigonii, 1822. A Sacra Synodo Nationali Posoniensi substernitur. 8°—299.

148. Huszár K, Történetekkel felvilágosított egyházi beszédek, Székesfehérvár, 1863. (Predici ungurești). 8°—376.

149. Kallhofert H S: Französisch—Deutsche Sprachlehre, Passau, 1843 (Manual de limba franc. și germană) 8°—306.

152. Mitterpacher Ludovic: Primae lineae historiae naturalis in usum gymnasiorum reg. Hungariae, Budae, 1778. (Manual de ist. natur). 8°—146.

156. Voisard, Xav. Fr.: Elementa linguae Gallicae, Budae, 1878. (Gramatică franceză, în latinește). 8°—126.

157. Weinkopf, I.: Didaktik und Methodik, Wien, 1822. (Manual de școală). 8°—203.

161—162. Sintenis Tr.: Neue Predigten I—II Theil, 2 tomuri, Leipzig, 1793. (Predici nemțești). 8° I—327; II—362.

177. Gellert, I.: Briefe nebst einer praktischen Abhandlung, Wien, 1772. (Despre stilul frumos). 8°—344.

180. Leonhard, Michael: Anleitung zum Katechisieren, Wien, 1826. (Manual de catechizare), 8°—mic—228.

182. —: Der grosse Katechismus, Ofen, 1820. (Manual de catechism). 8°—126

184. Prokopovsky D.: Katechismus avagy keresztény katolikus religióban lévő oktatás, 1 tom. Pozsony 1845. Manual 8°—320.

187. Thezavovich Gábor: Nagy bölgti prédikációk, 1 tom. N Várad 1837. Predici ungurești, 8°—140.

186. Einleitung in die biblische Historie des alten und neuen Testaments, 1 tom. Ofen. Manual, 8°—110

188. — Prédikációk, 1 tom. Fără autor f. veche, predici ungurești, 8° mic—430.

193—194. Hungari A.: Muster—Predigten der katolischen Kanzel—Beredsamkeit, 2 tom. Frankfurt 1852. Predici catechetice în nemțește, 8°—596, —510.

196. Molnár Endre: Ujszövetség, korunk reményihez alkalmas Pesten 1843. Studiu biblic, 8°—183.

198. Kirschii A. Frid.: Cornu copiae linguae Latinae et

Germanicae selectum, 2 tom. Bratislava 1735. (Dicționar latin-german). 4° I 1274. — II—416 pag.

200, 201, 202, Bolla Mart: Historiae universalis, 3 tom. Pestini 1830. Manual de istorie universală, 8°— I 263; II 395; III 233.

204, Dr. Kunzel August.: Lehrbuch der Experimentalphysik, 1 tom. Wien 1851. Manual de fizică, 8°—367.

215, Dr. Walter Ferdinand: Lehrbuch des Kirchenrechts, 1 tom. Bonn 1831; Manual de drept bis, 8°—672.

220—221, Ökrös Bálint: Törvénykezési eljárás, 2 tom. Pest 1863. Procedură, 8° I—726, II—876.

151, Munkai Iános: A Jézus Krisztus Isten fia és világ megváltója, 1 tom. B. Gyarmaton Istoria patimilor D-lui Hristos, 8°—154.

222, Somossy József: Az austriai büntetőtörvény, 1 tom. Pest 1857. Drept penal, 8° 524.

223—224, Ziegler Th. Gr.: Institutiones seu Prolegomena Theologiae catholicae, 2 tom. Viennae 1821. Dogmatică, 8° I—236; II—526.

227, — Frau von Bometz, etc, 1 tom. Berlin 1761. Povestiri ușoare, Partea II 8°—766.

228—229, Gruber Augustin: Praktisches Handbuch der Katechetik für Kath, 2 tom. Salzburg 1834. Manual de catehetică, 8° I—250; II—208.

231, Schmidts W. I.: Anleitung zum populaeren Kanzelvortrag, 1 tom. Jena 1795. Manual de retorică, 8° mic—310.

237—238, Frautmann, Leopold: Versuch einer wissenschaftlichen Anleitung zum Studium der Landwirthschaftslehre, 2 tom. Wien 1814. Manual de agricultură științifică, 8° I—438; II—310.

240, Kohaut: Wenceslav Compendium universae Geographiae, 1 tom. Cassoviae 1840. Manual de geografie, 8°—184.

248, Thezavovich Gábor: Magyar Homiliák 1 tom. N. Várad 1807, Omilii ungurești, 8°—348.

249, Kiss Mihály: (canonic orădean) A' Mellianus Graterethi Paisának Meg-Rontója 1 tom, Pesten 1799, Polemică cu un autor al: Jógazdák Paisa 8°—I-247; II.—176.

275, Hadaly Caroli: Elementa Matheseos purae 1 tom. Posonii 1809, Manual de algebră 8°—348.

279, Wagner Fr. S. I.: Universae Phraseologiae Latinae corpus congestum 1 tom. ? 1729 Dicționar latin 4°—1399.

282, Abt Antal: Kisérletti természettan 1 tom. Pest 1870. Manual de fizică 8°—244.

261, De lingua latina omnium necessaria, 1 tom. Roma 1904. 8°—mic—12 p.

264, Die Bestimmung des Menschen, 1 tom. Leipzig 1791. Scopul omului, 8°—244.

268—269, Gál Domokos: Nagyemlékezetű néhai Zombori József egyházi beszédei, 2 tom. Kolozsvár 1828. Cuvântări, 8° I—391; II—328.

277, Cleynmann Carl: Predigteu in den Jahren 1813—1814, 1 tom. Wien 1814. Predici nemțești, 8°—385.

281, Ambach Reméle: Az ifju állampolgár, 1 tom. Bécs 1859. Indemnuri patriotice, 8°—234.

283, Filippi A. D.: Italienisches Lesebuch, 1 tom. Wien 1824. Carte de citire ital—germ, 8°—303.

986 Frölich Anton: Lehre über die erste Grundtage des menschlichen Glücks durch physische Erziehung und Bild, tom. 1 Wien 1802. Indemnuri pedagogice, 8°—195.

287, Beke Antal: Legjobb és legáltandóbb a papi hivata. — beszed —, 1 tom. Karoly-Fehérvár 1870. Cuvântare despre statul preotesc, 8°—28.

296, Wolffstein Josephus: Introductio in Mathesim Puram, 1 tom. Budae 1838. Manual de matem.—algebră, 8° p. 304.

301, Karoly Gh. Hugó: Rövid hiterkölcsei beszédek, tom. 1 Pest 1871. Predici ungurești, 8°—258.

- 328, Barthelemy A.: Reise des jungen Amacharsis durch Griechenland, 1 tom. Berlin 1789. Călătoriiile lui Anacharsis 8°—302.
- 346, Paliss G.: Sechs Predigten vom Reiche Jesu—Christi, 1 tom. Innsbruck. Predici nemțești, 8°—98.
- 348 Revai Nic.: Elaboratio grammatica Hungarica, 1 tom Pestini 1803. Gramatică ung. în latinește, 8°—529.
- 349, Révai Nic.: Versegi Ferenckek tisztasággal kérkedő tisztátlan magyarsága, 1 tom. Pesten 1805. Studiu limbistic maghiar, 8° 210.
- 350 Reis Dr. Paul: Elemente der Physik, 1 tom. Leipzig 1879. Manual de fizică, 8°—411.
- 356, Preysz Dr. Kornél: Siofok, Balaton-fürdő és gyógyhely 1893-ban, 1 tom. B. Pest 1894. Descriere geografică 8°—32.
- 357, Darea de seamă despre Asoc. Sf. Vincențiu în Austria pe anul 1885, 1 tom. Wien 1886. 8°—24.
- 359, Maczki Dr. Valer: Bölcselés előtana, 1 tom. Eger, 1887. Manual de filosofie, 8°—172.
- 372, Török Pál: Egyházi beszédek, 1 tom. Pest 1841. Predici ungurești. 8°—376 (nelegat).
- 374, Meiszner T.: Die Heitzung mit erwärmtter Luft, 1 tom. Wien 1821 Studiu fizic despre încălzirea cu aer cald, 8°—180.
- 379, Soltész Aloisiu: Methodus unionis christ anae temperantiae, 1 tom. 1850. Carte de propagandă pt. Soc. de temperanță, 8°—180.
- 381, Vernaleken: Leitfaden für den deutschen Sprachunterricht, 1, tom. Wien 1854. Manual de limba germană, 8°—75
- 383, Stokinger Dr. Tamás: Beszéd a közművelődés — és az egyetemekről, 1 tom. Budán 1871. Cuvântare despre universități, 8°—72.
- 387, Somogyi Gedeon: Értekezés a magyar verselés módjáról és fordítássokról, 1 tom. Veszprém 1819. Studiu de poetică maghiară, 8°—115.
- 388, Vezler Ignatz: Ünnepi alkalmi és böjti Szent-beszédek, 1, tom. Veszprém 1857. Predici ungurești, 8°—488.
- 389, Eschenburg I.: Handbuch der Klasischen Literatur 1, tom. Berlin 1787. Manual de literat class. nemțește, 8° 288
- 391, — Az állatorvosi közszolgálat államosításáról, B. Pest 1900, Studiu despre statificarea serviciului veterinar, 8°—496.
- 400, Bethe Ferenc: Méh tenyésztés, 1 tom. Bétsben 1814, Agricultură 8°—128.
- 405, Bresánócy Ádám: Explanatio Juris Naturae Politici. 1 tom. Pestini 1824. Drept natural politic 8°—277.
- 409, Hahnemann Samuel: Steinkohlenfeuerung, 1 tom. Dresden 1787. Un tratat de 40 pag. despre folosul încălzirii cu cărbuni. (nemțește).
- 410, Tuppi József: Hittudomány a protestáns ifjuság számára, 1 tom. Kassa 1888. Ungurească veche 139 pag.
- 413, Sárvasi Pál: Moralls philosophia, 1 tom. Pest 1802. Manual de etică, vechiu.
- 414, Rausch Francisc: Compedium hydrotechnicum. 1 tom. Buda 1816, Manual latin de fizică. 100 pag.
- 417, Egressy Gábor: A színészet könyve, 1 tom. Pest 1866 Manual pentru actori în ungurește. 202 pag.
- 420, Ribizke: Körutazás a nyári szünidőben; telkészek számára, 1 tom. Eger 1882. Disertațiuni morale ungurești 78 pag.
- 435, 436, 437, 438, Scheller Immo I. Gerhard: Lat.—Deutsch Lexicon, 4 tom. Leipzig 1788. Dicționar vechiu, latin-german 4 volume. groase azi neactual,
- 458, Dr. Wökel: Schöne Vorlesekunst, 1 tom. Wien 1816. Manual de retorică în limba germană veche, 336 pag
- 461, Láng János: Kateketika beszédei, 1 tom. Wätz 1800. Predici vechi ungurești,
- 462, Martini Karl von: Lehrhegriff der Naturrecht, Wien,
- 1799 Manual vechiu german de drept natural, 318 pag.
- 476, Sommer E.: Cours complet de grammaire Latine, 1 tom Paris 1838. Gramatică latină în franțuzește, 332 pag.
- 477—482, — Stunden der Andacht für kath. Christen, 6. tom Aarau 1828. Predici și lecturi germane 16°—6 vol.
- 501, Ausperg Iohanu Graf von: Glaubens und Sittenslehre Iesu Christi, 1 tom. Brünn 1832. Catechism vechiu german 16°.
- 516, Fogarasi Mihály: Keresztény igazságok egyházi beszédekben, 1 tom Kolozsvár 1833. Predici vechi ungurești. 8°—276
- 523, Geiger Fr. Xav.: A gyümölcsfa tenyésztés, 1 tom. Pesten 1858. Manual de pomicultură, vechiu unguresc. 8°— în 3 p. câte 50—60 pag.
- 528, A Reitter féle Csatorna tervezetének megvizsgálása, 1 tom Pest 1868, Raportul unei comisii de experți 8°— nelegat. p. 61 și planșe.
- 555—556, Lengyel József: Templomi predikációk, 2. tom. Debreczen 1828. 2 vol, de predici ungurești protestante. 8°—câte 518 + 366 pag.
- 557—558—559—560, Erdélyi Muzeum; első, ötödik, hatodik, tizedik és utolsó füzet. kiadta Döbrentei Gábor: 4, tom. Kolozsvár 1814, 1816, 1817. 1818. Sunt mance și nu cuprind ceva studii mai de seamă.
- 561, Dupanloup Felix: Die christliche Nächstenliebe und ihre Werke, 1 tom. Regensburg 1864. Trad. germană. 8°—282 pag.
- 565, Frey-Scheill: Kritischer Kommentar über das Kirchenrecht V Theil 1 Abteilung, 1 tom. Kitzingen 1893 Manc. numai partea a V-a, 8°—430 pag.
- 568 576—579, Egyed Joákim: Ünneptani Prédikációk pap-uraknak, 5 tom. Wätz 1798. Predici vechi ungurești, 8° 5 vol. legate piele;
- 580, Guzmici Isidorus: Theol. Dogmatica pars I tom. 1 Jaurini 1828. Dogm. spec. veche, 8°—274.
- 594, Thezárovich Gábor: Urnapi prédikációk, 1 tom. Nagyvárad 1835. Predici vechi ungurești, 8°—352.
- 613, Martini: Erkörung des Staatsrechtes, 1 tom. Wien 1791. Manual de drept constituțional (nemțește), 8°.
- 616, Veith Dr. Joh. Em.: Eucharistia: zwölf Vorträge über die heilige Messe, 1 tom. Wien 1847. Explicarea lit. latine, nemțește, 8° mic—410.
- 618, Bálaí Bémer László: Lelki vezér 1-rész, 1 tom. Bécs 1851. Rugăciuni și instrucțiuni morale; cu litere fett mare. 8°—278.
- 123, Weinrich Stephani: Sammlung kleiner Aufsätze für Verbreitung des Lichtes in der ev. Kirche, 1 tom. fubingen Disertații teologice; protestante, în nemțească veche, 8°—182.
- 629, Kopp Carolus: Praelectiones historicorum tomus I. 1 tom. Pestini 1788. Ist. vech Latină, Egipțeni, Troiani etc. 8°—256. Manual.
- 631, Kosztolány Sándor Vasárnapi beszédek 1° tom. Pozsony 1794. Predici vechi ungurești 8° mic 440.
- 649—656, Stunden der Andacht, 8tom. Aarau 1818, Meditații, predici lecturi. (nemțește) 8 vol. în 8° mic legate.
- 569, Frey — Scheill: Kirchenrecht v. No. 108. IV — Theil. 1 tom. Kitzingen 1828. Manual de drept can. nelegat 8°—100.
- 567, Bahrdr Carol Fr.: Sistem de morallschen Religion I-er Theil, 1 tom. Berlin 1791. Manual de etică, 8°—370 legat.
- 570, Gombos Dániel: Polgári élethez való Lexicon. I darab, 1 tom. Debreczen 1837. legat, vechiu german 8°—336.
- 583, Kövy Alexander: Elementa jurisprudentiae hungaricae 1 tom. Sáros-patak 1830. Manual 8°—634.
- 603, Csajági Sándor: Vegyes művei, (Csanádi püspök), 1 tom. Temeșvár 1870. (Pastorale nelegate) 8°—182.
- 611, — Adumbratio studii jurisprudentiae, op. II, 1 tom. Viennae 1774 Manual de drept bis. nelegat. (Va urma).